స్త్రీ పునర్వివాహ భూతవర్తమాన స్థితులు

కీ॥ శే॥ కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు.

ప్రకాశకులు:
హితకారిణీ సమాజము,
రాజమండ్రి.

వెల: 1-00

కీర్తిశేషులైన రావుబహద్దూరు

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి

గ్రంథములు.

ప్రహసనములు

మొదటి సంపుటము.

1. అపూర్వబ్రహ్మచర్య ప్రహసనము
2 విచిత్రవివాహ ప్రహసనము
3. మహాబధిర ప్రహసనము
4. పునర్మరణ ప్రహసనము
5. బలాత్కారగానవినోద ప్రహసనము
6. కలహప్రియా ప్రహసనమ
7. మహామహోపాధ్యాయప్రహసనం
8. యోగనిద్రా ప్రహసనం
9. మహావంచక ప్రహసనం
10 అసహాయశూర ప్ర॥
11. కలిపురుషశనైశ్చర విలాసము
12. వేశ్యాప్రియా ప్ర॥
13. కౌతుకవర్ధని
14. వినోదతరంగిణి
15 హాస్యసంజీవిని మొదటి భాగము
16. ,, రెండవ భాగము
17. ,, మూడవ భాగము

నాటకములు

రెండవ సంపుటము.

1. బ్రహ్మవివాహము
2 వ్యవహారధర్మబోధిని
3. తిర్యగ్విద్వన్మహాసభ (మూషికాసురవిజయం)
4. మహారణ్యపురాధిపత్యము
5. ప్రహ్లాదనాటకము
6. సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకము
7 దక్షిణగోగ్రహణము
8. వివేకదీపిక

భాషాంతరీకృత నాటకములు

మూడవ సంపుటము.

1. చమత్కార రత్నావళి
2. రాగమంజరి
3. కళ్యాణకల్పవల్లి
4. అభిజ్ఞాన శాకుంతలము
5. రత్నావళి
6. మాలవికాగ్నిమిత్రము
7 ప్రబోధచంద్రోదయము
8 వెనీసువర్తక చరిత్రము

వచనప్రబంధములు

పద్యకావ్యములు

నాల్గవ సంపుటము.

1. సత్యరాజా పూర్వదేశయాత్రలు (1, 2 భాగములు)
2. రాజశేఖర చరిత్రము
3. శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్వచననైషధం
4. రసికజనమనోరంజనము
5. శుద్ధాంధ్రభారత సంగ్రహము
శుద్ధాంధ్రోత్తరరామాయణము

స్త్రీపునర్వివాహ వ్యాపారము యొక్క భూతవర్తమాన స్థితులు.

By

K. VEERESA LINGAM

స్త్రీ పునర్వివాహ వ్యాపారము యొక్క భూత వర్తమాన స్థితులు.

ఓ మహాజనులారా!

ఈపట్టణమునం దారంభింపఁ బడిన స్త్రీ పునర్వివాహవ్యాపారము యొక్క భూతవర్తమానస్థితులను గుఱించి నేఁటి మహాసభలో నుపన్యసింపవలసినదని వెనుకటిసభలో కార్యదర్శిగారు నన్నడిగినప్పుడు నేను నిర్వహింపవలసిన కార్యభారముయొక్క కష్టమును చక్కఁగా విచారింపక మంచిదని యూపని కంగీకరించినాను. కాని సభవిడిచిపోయిన పిమ్మట నాలో నే నాలోచించుకొనఁగా నాకు నియమించిన యీ యుపన్యాసము మఱియొకరు నిర్వహించుట యుచితముగా నుండునని నా కప్పుడు తోఁచినది. ఐనను చేసెదనని సభవారిముం దొప్పుకొని వచ్చినతరువాత వెనుకతీయుట ధర్మముకాదు గనుక, నామనస్సునకిది రుచించిన విషయము కాకపోయినను విధిగా భావించుకొని తోఁచినట్లు చెప్పఁబోవుచున్నాను. నాసంగతి నేను చెప్పుకొనుట లేశమాత్రమును నాకిష్టమయినపని కాదు. కాని మొదటినుండియు నాకున్న యెడతెగని సంబంధమునుబట్టి నాపేరు విడిచిపెట్టి యీస్త్రీపునర్వివాహ చరిత్రమును చెప్పగలుగుట నాకు సాధ్యముగా తోఁచలేదు. అంతే కాక సంగతులు తెలియక కొందఱును, బహుకారణములచేత నాకు ద్వేషులుగా నేర్పడినవారు చెప్పెడు గిట్టనిమాటలను నమ్మి కొందఱును, నేను చేయుచున్న యీ కృషి విషయమయి విపరీతాభిప్రాయము కలిగియున్నట్టు నాకిప్పుడు కొన్నిసూచనలు గానఁబడుచున్నం

దున ప్రస్తుతాంశముతో సంబంధించి యున్నంతవఱకు నావిషయమయి కూడ కొంత చెప్పుకొనుటయు నావశ్యకముగానే కనుపట్టుచున్నది; కాబట్టి నేనిప్పుడు చెప్పఁబోయెడు సంగతులను సావధానముగా చిత్తగింపవలెనని మహాజనులను వేఁడుకొనుచున్నాను.

ప్రప్రథమమున నే నీ స్త్రీ పునర్వివాహవిషయమున కృషి కారంభించినప్పు డెవ్వరో యొకరిద్దఱుతప్ప ఇప్పుడున్న యీ సామాజికులలో నెవ్వరును నాకు సహాయులుగా నుండ లేదు. న్యాయపతి సుబ్బారావుపంతులుగా రప్పు డీ పట్టణమునకు క్రొత్తగా వచ్చియుండరు. ఆరంభించిన రెండుసంవత్సరములకుఁగాని ఆత్మూరి లక్ష్మీనరసింహముగా రీపట్టణమునకు రాలేదు. బసవరాజు గవర్రాజుగారు మాత్రము నాకు తోడుపాటుగా నుండిరి. కాని నాకు ముఖ్యప్రోత్సాహకులుగానుండి యీకృషిలో నన్ను ప్రవేశపెట్టి నాచేత పనిచేయించినవారు నా సహపాఠియు, మిత్రులునైన చల్లపల్లి బాపయ్యగారు. లౌక్యాధికారపూర్వహుఁడను విద్యాధికుఁడనుగాని నే నీమహాకార్యమును నిర్వహింపఁజాలనని యధైర్యపడి నిరుత్సాహుఁడను కాఁగా నాకు ధైర్యముచెప్పి పురికొల్పి నన్ను వెంటఁగొని బయలుదేఱి స్త్రీపునర్వివాహసమయమున భోజనములకు వచ్చెదమని ముప్పదిమంది బ్రాహ్మణ గృహస్థులచేత వ్రాళ్ళుచేయించి నాకంటెను మహాశ్రద్ధతో పనిచేసిన దీయనయే. ఈయన ప్రోత్సాహముచేతనే ౧౮౭౯ వ సంవత్సరము జూలై నెలలో శ్రీవిజయనగరపు మహారాజుగారి బాలికాపాఠశాలయందు నేను స్త్రీపునర్వివాహవిషయమయి నా మొదటియుపన్యాసమును జేసినాను. కాఁబట్టి యిప్పు డంకురించి పెరుగుచున్న స్త్రీపునర్వివాహక్రియావృక్షమునకు బీజావాపము చేసినవారు శ్రీ చల్లపల్లి బాపయ్యగారనియే చెప్పవలసియున్నది. అప్పుడు బాపయ్యగారును, నేనును, నామిత్రులు మఱికొందఱును జేరి స్త్రీపునర్వివాహసమాజమని పేరుపెట్టుకొని పని

చేయ నారంభించితిమి. ఆరంభదశయందు మాయొద్ద నొక్కకాసును నిధిగా లేదు; మహారాజులు సహితము పూని నిర్వహింపలేకపోయిన యీపని మేము నలుగురయిదుగురము పూని నిర్వహింపఁ గలుగుదుమన్న విశ్వాసము మాకప్పుడు కలలోను లేదు. కాని యీవిషయమయి కృషిచేయుట మాకు పరమధర్మమనుకొని సమస్తమునకు పరమేశ్వరుని నొక్కనినే నమ్ముకొని త్రికరణశుద్ధిగా పనిచేయ మొదలుపెట్టితిమి. ఈకృషి యారంభమయిన కొన్నివారములకు నాకు పరిచితులయిన శ్రీ బారు రాజారావుపంతులుగారు శ్రీపైడా రామకృష్ణయ్యగారిపట్టణమునకు వచ్చినప్పుడు, నాకు వారితోడి మైత్రిని కలిగించినారు. వారప్పుడీపనినిమిత్తమయి తాము ముప్పదివేల రూపాయల నిచ్చెదమని వాగ్దానము చేసినారు. ఈశ్వరుఁడు మాకీ గొప్పప్రాపు కనఁబఱచినందున మాకు మఱింత యుత్సాహముకలిగి మేము తొంటికంటె ద్విగుణధైర్యముతో పనికిఁ బూనితిమి. ఈకాలము మొదలుకొని తరువాత రెండుసంవత్సరములకు పిమ్మట ప్రథమ వివాహమగువఱకును పట్టిన సమస్తవ్యయములను నేనేవహించినాను. నేను చేసిన యుపన్యాసములను ముద్రించి కొన్ని ప్రతులను విక్రయించినను విశేషభాగ మూరక పంచిపెట్టినాను; వాదము నిమిత్తమయి ముప్పదినలువది స్మృతులను, ఇతరపుస్తకములను కొని కృషిచేసినాను; బహుస్థలములయందున్న వారితో నుత్తరప్రత్యుత్తరములను జరుపుచు వలసినప్పు డితరస్థలములకుఁగూడ పోయి యుపన్యసించుచు వచ్చినాను; వివాహములు చేసికొనెదమని వాగ్దానముచేసిన విద్యార్థులకుఁ గొందఱికి పాఠశాలజీతములకు సహాయము చేయుచు వచ్చినాను; బాలవితంతువులున్న స్థలములను విచారించి సమాచారములు తెచ్చుటకును కృషిచేయుటకును మనుష్యులకు సొమ్మిచ్చుచు వచ్చినాను; బాలవితంతువుల సంరక్షకులతో మాటాడుటకయి అమలాపురము, మం

డపేట, తాళ్ళపూడి, కాకినాడ దొడ్డిపట్ల, విశ్వేశ్వరము, రామచంద్రపురము, పాలకొల్లు మొదలయిన స్థలములకు మనుష్యులను పంపుటయేకాక, వీనిలో నొకటిరెండుస్థలములకు నేనును బోవుచు వచ్చినాను; ఈ ప్రయాణములలో నొకసారి యొకపల్లెలో శీతకాలపు రాత్రి యందొక మిత్రుఁడును నేనును పశువులపాకలోని పశువులతోఁ గలసి రొచ్చుకంపులో పరుండి నిద్రింపవలసివచ్చినది. ఈ కృషిలో నాకిక్కడి రాజకీయపాఠశాలలోని విద్యార్థులు మొదటినుండియు ముఖ్యసహాయులుగా నుండిరని చెప్పవలసియున్నది. ఇప్పుడు వివాహములు చేసికొన్నవారిలో పులవర్తి శేషయ్యగారును నల్లగొండ కోదండరామయ్యగారును పయినిజెప్పిన గ్రామములలోఁ గొన్నిటికిఁ బోయి కృషిచేసినందునకయి నాకృతజ్ఞతనిక్కడఁ దెలుపుచున్నాను. మేమప్పుడు వితంతువివాహములను జేసికొన్న బీదవాండ్రకు నెల ౧కి ఇంచుమించుగా రు ౮ ల చొప్పున కొన్నిసంవత్సరముల వఱకును ఇచ్చెదమని ప్రచురించినారము. కొంతకాలమైన తరువాత సుబ్బారావుపంతులుగారు మొదలయినవారు మాలోఁ జేరినారు; చెన్నపట్టణమునుండి సోమంచి భీమశంకరముగారు వచ్చినారు; కాకినాడకు సబుజడ్జిగా వచ్చిన శ్రీ కంచి కృష్ణస్వామిరావుపంతులుగారు వాక్సహాయము చూపి మాకు మఱింత ప్రోత్సాహము కలిగించినారు; మొదటి వివాహ మయిదాఱు మాసములకు జరుగుననఁగా ఆత్మూరి లక్ష్మీనరసింహముగా రిక్కడకు డిస్ట్రిక్టుమునసబుగా వచ్చి బహువిధముల తోడుపడినారు. ఇతరస్థలములయందును లక్ష్మీనరసింహముగారి లోపలను పెక్కుసభలు జరిగిన తరువాత న్యాపతి సుబ్బారావుపంతులుగారును, ఆత్మూరి లక్ష్మీనరసింహముగారును, కొమ్ము రామలింగశాస్త్రిగారును, బసవరాజు గవర్రాజుగారును, నేనును జేరి యొక యాంతరంగికసభ యేర్పఱుచుకొని కార్యాలోచనము చేయుచు

౧౮౮౧ వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల ౧౧ వ తేదిని మాగృహము నందు మొదటి వితంతూద్వాహమును జరిగించితిమి. ఈ వివాహము జరుగుటకు కొన్ని దినములు ముందు శ్రీపైడా రామకృష్ణయ్యగారు తమ సహజౌదార్యముతో వేయిరూపాయలను మాయొద్దకుఁ బంపి నారు. ధనవ్యయవిషయమయిన భారమును నామీఁదఁ బెట్టుకొనుట కిష్టములేనివాఁడ నయినందున, మొదటి రెండువివాహములును మా యింటనే జరిగినను వివాహముల నిమిత్తమై రామకృష్ణయ్యగారు మొదట పంపిన వేయిరూపాయలను తరువాత పంపిన మొత్తమునుగూడ శ్రీలక్ష్మీనరసింహముగారే వాడినారు. ఇంచుమించుగా నేకకాలము నందే జరిగిన రెండువివాహములకును రెండువేల రూపాయలవఱకును వ్యయపడినను, రెండవపెండ్లికుమార్తె కిచ్చెదమన్న రెండువందల రూపాయల నగలలోను డెబ్బది యెనుబది రూపాయల నగలకంటె మే మప్పు డెక్కువ పెట్టలేకపోయినాము. వివాహము లయినతరువాత పెండ్లికొమార్తెలును పెండ్లికొమాళ్ళును రెండవపెండ్లికొమార్తెయొక్క తల్లిదండ్రులును తమ్ములును పినతల్లియు తాతగారును నలుగురు వంట బ్రాహ్మణులును పురోహితుఁడును వివాహములలో భోజనములకు వచ్చి మాలోఁజేరిన ముంజులూరి వేంకట్రామయ్యగారును కుటుం బమును నల్లగొండ కోదండరామయ్యగారును మాయింటనే యుండ వలసినవారయిరి. వీరికందఱికి నయ్యెడు వ్యయములను ౧౮౮౨ వ సంవత్సరము మార్చినెల కడపటివఱకు శ్రీరామకృష్ణయ్యగారు లక్ష్మీ నరసింహముగారివద్దకుఁ బంపుచురాఁగా వారివద్దనుండి ముంజులూరి వెంకట్రామయ్యగారు కొంతకాలమును నల్లగొండ కోదండరామయ్యా గారు కొంతకాలమును సొమ్ము తెచ్చి తామే వాడి లెక్కనుంచుచు వచ్చిరి. పలుచోట్లనుండి వచ్చి బహువిధాభిప్రాయములు గలవా రింత మంది యొక్కచోట కూడినప్పుడు వారిలో నైకమత్య ముండునో

లేదో నేను జెప్పవలసిన యక్కఱలేదు. అందులోఁ గొందఱిని వేఱు చేయవలసి వచ్చినందునను, ఈపక్షములోఁ జేరినవారి కితరులు కాపురము లుండుటకై యిండ్లియ్యకపోయినందునను, రామకృష్ణయ్యగారిక్కడకు వచ్చినప్పుడు వారితోఁ జెప్పఁగా వారప్పుడు వివాహములాడినవారును తత్సంబంధులును కాపురములుండుటకయి యిన్నీసుపేటలో నొక గృహమును కొన్నారు. నెల కెనిమిది రూపాయలు జీతము లేర్పఱిచి ముందుగా రెండవ పెండ్లికొమార్తె పుట్టినింటివారిని, తరువాత రెండవ పెండ్లి దంపతులను, ఆయింటికిఁ బంపినాము. ఈలోపల క్రొత్తగా పెండ్లియైన దంపతులను దీసికొని చెన్నపట్టణము రాదలసినదని దివానుబహదూరు రఘునాధరావుగారును పల్లె చెంచలరావు పంతులుగారును మమ్మాహ్వానము చేసినందున ప్రథమ వివాహదంపతులను దీసికొని పోఁదలఁచి విశాఖపట్టణమునుండి మొదటి పెండ్లికుమారుని రప్పించినాము. ప్రయాణవ్యయముల నిమిత్తమయి యేప్రిల్ నెలలో రామకృష్ణయ్యగారు నూఱురూపాయలను నాకుఁ బంపినారు. నేను ప్రయాణము కాఁబోవునప్పటికి జీతములవారందఱును నేను మరల వచ్చువఱకును తమకుఁ గావలసిన జీతముల నియ్యవలసిన దని నిర్బంధపఱుపఁగా నేను ఋణముచేసి వారిజీతము లియ్యవలసివచ్చినది. ప్రథమదంపతులను వెంటఁబెట్టుకొని వంటబ్రాహ్మణునితో కుటుంబసహితముగా బయలుదేఱి యిందుతో సంబంధించిన యొక కోర్టువ్యవహారము నిమిత్తమయి ముందుగా విశాఖపట్టణమునకుఁబోయి యక్కడినుండి చెన్నపట్టణము పోయితిమి. అక్కడ మమ్మాదరించి మాకు వస్త్రములు కట్టఁబెట్టి దారికర్చులక్రింద నూఱురూపాయలిచ్చి చెంచలరావు పంతులుగారు మమ్ము పంపివేయఁగా జూను నెలమధ్యమున బయలుదేఱి వచ్చి రాజమహేంద్రవరము చేరినాము. అప్పటికి సమాజమునకు నిధిగా ధనమేదియు లేదు; మాస

వ్యయములకయినను రామకృష్ణయ్యగారు దయచేసి పంపినఁ గలదు; లేకపోయిన లేదు; ఈస్థితియంతయు శ్రీ కంచి కృష్ణస్వామిరావుపంతుల వారితో మనవిచేయఁగా వారు రామకృష్ణయ్యగారిని ప్రోత్సాహ పఱచి దివాన్ బహదూరు రఘునాథరావుగారిని పళ్ళె చెంచలరావు పంతులుగారిని ట్రస్టీలనుగా నేర్పఱిపించి పదివేలరూపాయలను చెన్న పట్టణమునకుఁ బంపునట్లు చేసినారు. ఆ ట్రస్టుడీడ్డులో రెండుసంవత్స రములలోపల వివాహములు జరగని పక్షమున తమసొమ్ము మరల తమకు పంపివేయునట్లు వ్రాసి వివాహములు జరగెడు పక్షమున వివాహమొకటికి వేయేసి రూపాయలవంతున నాయొద్దకు పంపుచుండవలసినదనియు వ్యయములక్రింద జూను నెల మొదలుకొని నెలకు డెబ్బదియైదు రూపాయల చొప్పునఁ బంపవలసినదనియు వారికి వ్రాసినారు. అప్పుడు మరల వివాహములగునన్న యాశ రామకృష్ణయ్యగారికిని లేదు; ఈపక్షములో చేరినవారిని జనులప్పుడు పెట్టెడు బాధ మహోచ్ఛ్రాయదశయం దుండినది; శంకరాచార్యులవారి బహిష్కారపత్రికలు వచ్చి పులులవలె నందఱిని బెదరించుచుండినవి; లక్ష్మీనరసింహము గారు శంకరాచార్యులవారిమీఁద తెచ్చిన యభియోగము కొట్టుపడి పోయినది; రామకృష్ణయ్యగారు మొదలుకొన్ని యిందులోఁ జేరినవా రనేకులు ప్రాయశ్చిత్తములు చేయించుకొని ప్రతిపక్షులలోఁ జేరవలసినవారయిరి. ఈపక్షమునం దభిమానము గలవారు సహితము బహిరంగముగా మాసభలకు వచ్చుటకే భయపడుచుండిరి. అయినను మేమీలోపల నిరుత్సాహులమయి యూరకున్నవారము కాము.

మొట్టమొదట మాలోఁ జేరినట్లున్నవారే కొందఱు మమ్ము చేయి విడిచినందునను, కొందఱు ప్రతిపక్షులుగాకూడ మాఱినందునను, తాంబూలములకు వచ్చియు భోజనములు చేసియు మఱియొకవిధముగా సాహాయ్యముచేసియు శ్రీపునర్వివాహపక్షము నభిమానించుకొన్న

వారిని మరల సమాజముగాఁ గూర్చుకొని లక్ష్మీనరసింహముగారి లోపల సభచేసి దానికి పూండి సుబ్బరాయలయ్యగారిని సహాయ కార్యదర్శినిగా నేర్పఱుచుకొన్నాము. వారు కొంతకాలమున కుద్యోగాంతరమువిూఁద దేశాంతరమునకు పోవలసినవారయినారు. మాలోఁ జేరినవారు ప్రాయశ్చిత్తములు చేయించుకొని యొక్కరొక్కరే మమ్ము చేయి విడుచుచు రాఁగా ౧౮౮౯ వ సంవత్సరారంభమున కోదండ రామయ్యగారి వివాహమగునప్పటికి పైవారిలో కొటికలపూడి రామేశ్వరరావుగారును, బసవరాజు గవర్రాజుగారును, నేనును ముగ్గురము మాత్రమే యీసమాజములో నిలిచియున్నాము. ఇప్పుడు మొదటి వారుగాక తక్కిన యిద్దఱము మాత్రమే యున్నాము. రామకృష్ణయ్యగారు మాసవ్యయములక్రింద నాకిమ్మన్న జూన్ నెల డెబ్బదియైదు రూపాయలును సెప్టెంబరు మొదటితేదివఱకు నాకు ముట్టనేలేదు. ఇట్లు మాసవ్యయములక్రింద డెబ్బదియైదురూపాయలు చొప్పున వచ్చుచున్నను వానిలో నుండి నెలజీతములును రొక్కముగా నిచ్చెడు సొమ్మును తప్ప మఱియేమియు వ్యయపెట్టలేదు; భోజనాదివ్యయముల నన్నిటిని నాసొంత సొమ్మునుండి నేనే వహించుచుంటిని. నల్లగొండ కోదండరామయ్యగారు ౧౮౯౩ వ సంవత్సరము జూలయినెలలో ప్రాయశ్చిత్తము చేయించుకొని మాయింటినుండి వెడలిపోవువఱకును తానే వెచ్చమంతయు వాడి లెక్కవ్రాసెను. వంటబ్రాహ్మణులు లోనుగాఁగలవారు కొందఱు సంవత్సరములకొలఁదిని, కొందఱు నెలల కొలఁదిని మాయింటనే యుండి భోజనములుచేయుచు వచ్చెడువారు. రెండవ పెండ్లికొమార్తెకు బాకియున్న నగలు పెట్టినను మఱి యేయితర వ్యయములు చేసినను మాసమాసమునకు వచ్చెడి సొమ్ములో నుండియో, వివాహమైనప్పు డందుల వ్యయములలోనుండి మిగిల్చియో చేయవలెను. మాసవ్యయములనుండి నగలు పెట్టుటకు సాధ్యముకాక

పోఁగా కొంతకాల మయినతరువాత రామకృష్ణయ్యగారు తామే రెండవపెండ్లికొమార్తెకు మిగిలిననగలను పెట్టినారు. వివాహ మొకటికి వేయేసిరూపాయలచొప్పున వ్యయపెట్టుటకయి రామకృష్ణయ్యగారు నాకధికారమిచ్చినను నేను విచ్చలవిడిగా సొమ్ము వ్యయపెట్టక తాత్కాలికస్థితినిబట్టి సాధ్యమయినంత మితముగానే సొమ్ము వాడుచు వచ్చినాను. నాకిచ్చిన స్వాతంత్ర్యప్రకారముగా నేను చేయించిన పదునొకండువివాహములకును వివాహ మొక్కంటికి వేయేసిరూపాయలచొప్పున పదునొక్కవేలరూపాయలును, నెలకు డెబ్బదియైదు రూపాయలచొప్పున రెండుసంవత్సరముల యేడుమాసములకును రెండువేల మూడువందల యిరువదియైదు రూపాయలును, నేను వ్యయపఱిచి యుండినయెడల, రామకృష్ణయ్యగా రిచ్చిన పదివేలును పోఁగా పయిగా మూడువేలరూపాయ లప్పయియుండును. అట్లు చేయక సాధ్యమయినంత పొదుపుగా వాడియుండుటచేత నేను ప్రస్తుత సమాజమువారికి లెక్క యొప్పగించునప్పటికి చెన్నపట్టణములో నూటయిఱువదియెనిమిది రూపాయలు నిలువయున్నవి.

ప్రథమమున జరగిన రెండువివాహములును అయిన తరువాత మరల వివాహములు జరుగుట దుస్సాధ్యమయినందున మూడవ వివాహము చేయించు నిమిత్తమయి మొదటికంటెను విశేషశ్రమ పడవలసివచ్చినది. ౧౮౮౨ వ సంవత్సరము ఆగష్టునెల కడపట తృతీయవివాహ మగునట్లు కనఁబడఁగా చెన్నపట్టణము వ్రాసి సెప్టెంబరునెల మొదట వేయిరూపాయలను తెప్పించినాను. అప్పుడు సహితమా సొమ్మును లక్ష్మీనరసింహముగారియొద్దనే యుంచి పెండ్లికొమారునకు ఋణములు తీర్చుకొనుట నిమిత్తమె యిచ్చిన రెండువందల రూపాయలును మఱి నలువదిరెండు రూపాయలును కర్చుపడువఱకును ఆయనచేతనే వ్యయపఱిపించినాను. వివాహసమయమునకు లక్ష్మీ

నరసింహముగారు బందరువెళ్ళుట తటస్థించినందున మిగిలిన యేడు వందలయేఁబదియెనిమిది రూపాయలు నేను పుచ్చుకొని వ్యయము చేసినాను. ఆసంవత్సరము సెప్టెంబరు నెల యిరువదిరెండవ తేదిని జరిగిన యావివాహమునకు తొమ్మిదివందల తొంబదియేడు రూపాయలు వ్యయమయినవి. వివాహమునకు పూర్వమునందయిన రెండువందల నలువది రూపాయలునుగాక నగలకు రెండువందల యిరువదియేడు రూపాయలును, బట్టల కెనుబదియేడు రూపాయలును, భోజనములకు డెబ్బదియైదు రూపాయలును ఊరేగింపునకు డెబ్బదియైదు రూపాయలును పోఁగా తక్కిన రెండుమూఁడువందల రూపాయలును తక్కిన కర్చుల కయినవి. మొదటి వివాహమునకు బాజాభజంత్రీల కఱువదిరూపాయల నేర్పఱిచినను తగ్గించి మూఁడవవివాహమునకు నలువదిరూపాయలును, తరువాత కొన్నివివాహములయిన తరువాత ముప్పదియొక్క రూపాయలును, కట్టకడపట కొంతమంది మనుష్యులను తగ్గించి పదిరూపాయలును చేసినాను. పురోహితునకు మొదట వివాహమొకటి కేఁబది రూపాయలు చేయఁగా మూఁడవవివాహమున కిరువదియైదు రూపాయలును తరువాత వివాహముల కెనిమిదేసి రూపాయలును చేసినాను. వంటబ్రాహ్మణులకు జీతములుగాక వివాహదినములలో దిన మొకటికి నాలుగేసి రూపాయలచొప్పున నియ్య నిర్ణయించుకొన్నను మూఁడవ వివాహమునకు దిన మొకటికి రెండేసిరూపాయలును తరువాత దిన మొకటికి రూపాయచొప్పునను కట్టకడపట దినమొకటి కెనిమిదణాల చొప్పునను చేసినాను. ఈప్రకారముగా క్రమక్రమముగా బహు వ్యయములను తగ్గించుచు వచ్చినాను. వితంతువివాహములను చేసికొన్నవారి కితరులు కాపురముండుట కిండ్లియ్యకపోవుట విచారించి రామకృష్ణయ్యగారితో నాలోచించి ముందు వివాహములు చేసికొనువారు కాపురముండుట కిల్లిచ్చెదమని ప్రథమ ద్వితీయవివాహము

లయినతరువాత ప్రచురించినను, అప్పటి యావశ్యకమునుబట్టి యీ మూడవపెండ్లికొమారునకు స్థిరముగానే మూడువందల రూపాయల వెలచేసెడి యిల్లుగాని రొక్కమునుగాని యిచ్చెదమని వ్రాసి యియ్య వలసివచ్చినది. ౧౮౮౩ వ సంవత్సరము జనేవరు నెలలో జరిగిన నాలవవివాహమునకు ౭౨౩ రూపాయలు వ్యయపడినవి; ఈ వివాహ మునం దందఱికిని బట్టలు పెట్టినందున ౧౨౨ రూపాయలు బట్టలకే యయినవి; ఈవివాహము మొదలుకొని సొమ్ము వాడఁదగినవా రెవ్వరును తాంబూలములకు వచ్చుట సహితము కానరానందున సదా వివాహగృహమునందుండెడు నేనే వాడుచువచ్చినాను. అటుపిమ్మట జనేవరు నెల కడపట జరిగిన యైదవవివాహమునకు ౯౧౮ రూపాయలు వ్యయపడినవి; తరువాత మార్చినెలలో జరిగిన యాఱవవివాహము నకు ౮౦౯ రూపాయలు కర్చుపడినవి; ఆ వెనుక ఏప్రిల్ నెలలో జరిగిన యేడవవివాహమునకు ౮౯౬ రూపాయలు వ్యయమయినవి; ఇది ఇక్కడ జరిగినవానిలో మొదటి కోమటివివాహము. ఈసమయము నందు చెంచలరావుపంతులుగారు దక్షిణహిందూస్థానమునకు రాజ ధానయైన చెన్నపట్టణమునం దొకటి రెండు వివాహములు చేయించ వలసినదని నన్నును రామకృష్ణయ్యగారిని కోరినందున వారి యభిమత మును దీర్చుటకయి యిద్దఱు వితంతుకన్యలను వరులను దీసికొని పురో హితుఁడు మొదలయిన పదుముగ్గురు జనముతో నేను చెన్నపురికి పోయినాను. అక్కడ జూన్ నెల ౮ వ తేదీని ఒక్కవివాహము మాత్రము జరిగినది. ఆవివాహమున కక్కడ నెనిమిదివందల యేఁబది రూపాయలు వ్యయమయినవి; రాకపోకలకు ప్రయాణములక్రింద 33౧ రూపాయలు కర్చుపడినవి; రెండువందలరూపాయలు పెట్టి పెండ్లి కొమార్తెకు మాన్యము విడిపించి యిచ్చినాను; సంబంధమును కుదిర్చి యీవితంతుకన్యలను తెచ్చినవారికి నలువదిరూపాయ లిచ్చినాము;

పెండ్లికొమార్తెలను తల్లిని కృష్ణామండలములోని గుంటూరి కావల నుండు వల్లూరునుండి రెండుసారులు తీసికొనివచ్చినందునకయి నలు వదిరూపాయ లయినవి; పెట్టిన నగలు రెండువందల రూపాయలును కలుపుకొనియు యెనిమిదవ వివాహమునకు ౧౬౭౧ రూపాయలయి నవి. అటుపిమ్మట ఆగష్టునెలలో జరిగిన తొమ్మిదవ వివాహమునకు ౪౦౩ రూపాయలు వ్యయపడినవి; ౧౮౮౪ వ సంవత్సరము జనేవరి నెలలో జరిగిన పదవవివాహమునకు ౫౫౪ రూపాయలు కర్చుపడినవి. ఈవ్యయములలో నించుమించుగా రెండేసివందల రూపాయలు ప్రతి వివాహమునకు నగలక్రింద నగుచువచ్చినవని నేనిక్కడ చెప్పనక్కరయే లేదు. ౧౮౮౫ వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి నెలలో బళ్ళారిలో జరిగిన పదునొకండవ పండ్రెండవ వివాహములకు రెంటికిని వేయిరూపాయలు కర్చుపడినవి. నేను డిసెంబరుసెలవులలో చెన్నపట్టణము వెళ్ళినప్పుడు కుదిరిన యీ రెండుసంబంధములకును కొన్ని కారణములచేత చెన్నపురిలో వివాహములు చేయకుండుటకు నిశ్చయింపఁబడినందునను సెలవుదినము లయిపోవుటచేత వివాహము లగువఱకును నేనక్కడ నుండుటకు వల్లపడనందునను, వివాహ మొక్కటికి యిదేసివందల రూపా యలచొప్పున వ్యయపెట్టుటకు నిర్ణయించి సొమ్మును మన్నవ బుచ్చయ్య పంతులువారి తావున నిచ్చునట్లు చెంచలరావుపంతుల వారి కొప్పన చేసి బయలుదేఱి వచ్చినాను. బళ్ళారిలోని సభాపతి మొదల్యారిగారు తమయూర వివాహములు చేయవలసినదనియు వ్యయములు తాము వహించెదమనియు వ్రాసినందున బుచ్చయ్య పంతులుగా రా దంపతు లను బళ్ళారికిఁ గొనిపోయి వారి వివాహముల నక్కడ జరిగించినారు. వ్యయపడిన నాలుగువందల రూపాయలును పోఁగా మిగిలిన యాఱు వందల రూపాయలును దంపతులకును కన్యాదాతలకును పంచిపెట్టఁ బడినవి. ౧౮౮౪ వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెలలో జరిగిన పదుమూడవ

వివాహమునకయిన మూఁడువందలరూపాయలును రామకృష్ణయ్యగారు నావద్దకు ప్రత్యేకముగాఁ బంపినారు. రామకృష్ణయ్యగా రిచ్చిన వివాహ నిధిలోనుండి కర్చుపెట్టి చేసిన పదివివాహములకును గలిసి ౬౬౬౭రూపా యలయినవి. కొన్ని వివాహముల కెక్కువయినను కొన్నివివాహము లకు తక్కువయినను సగటున వివాహ మొకటికి రూ ౬౬౬ లు వ్యయపడినవి.

నేను కర్చుచేసిన మాసవ్యయములు ముప్పదియొక్క నెలలకును రు ౧౯౩౧ లయినవి. సగటున నెల యొకటికి రు ౬౨ – ౦ – ౦ లు కర్చుపడినవి. వివాహములు మొదలయిన వాని నిమిత్తమయి నేను చేసిన వ్యయములన్నియు నీదిగువ ప్రకారముగా నుండును:—

ప్రత్యేకముగా వివాహముల నిమిత్తము.	రు ౬౬౬౭-౧౫-౮
మాసవ్యయములు.	౧౯౩౧-౫-౩.
కొన్నయిండ్లును స్థలములును. ...	౧౧౬౬-౦-౦.
కొన్న పాత్రసామగ్రియు మంచములును.	౧౮౧-౨-౯.
వైద్యపుకర్చులు.	౪౮-౧౨-౬.
రావి గుర్వావధానులవలన రావలసినది.	౯౦-౦-౦.
మొత్తము	౧౦,౦౮౫-౪-౨.

నేను చెన్నపట్టణమునుండి తెప్పించిన సొమ్మంతయు బళ్ళారిలో జరగిన వివాహములకుఁ గలుపుకొని ౬౭౫౪-౭-౫ పోఁగా నేనీసమా జమువారికి లెక్క యొప్పగించునప్పటికి నాకే ౩౩౦-౧౨-౯ లు రావలసియున్నవి. నాకెంతబాకి యున్నను నే నా సొమ్మెప్పుడును మరల పుచ్చుకోఁదలఁచుకోలేదు. వివాహము లారంభమైనది మొదలుకొని ౧౮౮౬ వ సంవత్సర ప్రారంభమువఱకును శీతకాలపు సెలవులలోను వేసవికాలపు సెలవులలోను కూడ నేనీపనిమీఁద చెన్న పట్టణమునకో మఱియొక స్థలమునకో పోక మానిన సంవత్సరము లేదు.

నావ్యయములను తమసొమ్ములోనుండి పుచ్చుకొమ్మని రామకృష్ణయ్యగారెన్నిసారులు చెప్పినను పుచ్చుకోక నాప్రయాణవ్యయములను నేనే వహించుచు వచ్చినాను. ౧౮౮౫ వ సంవత్సరము మే, జూన్ నెలలలో చందాల నిమిత్తమయి చెన్నపురికి వెళ్ళినప్పటి వ్యయములను మాత్రము వసూలయిన చందాసొమ్ములోనుండి పుచ్చుకొన్నాను. ఇంతేకాక యీ కార్యములమీఁద మునిస్వామి మొదలయినవారిని నెలలకొలఁది త్రిప్పినను సమాజధనమునుండి యేమియు గ్రహింపక వారిజీతములు మొదలయిన వానిని నేనే భరించుచు వచ్చినాఁడను. కార్యసాఫల్యము కాని విషయములలో స్త్రీపునర్వివాహప్రయత్నములందు నేను వ్యయపెట్టిన సొమ్మేమియు నేను సమాజపులెక్కలో వ్రాయలేదు. విశాఖపట్టణమునుండి యొకబ్రాహ్మణుఁడు వితంతుకన్యలను తీసికొని వచ్చెదనని చెప్పి మునిస్వామిని విశాఖపట్టణమండలమునందు పెక్కుదినములు త్రిప్పి తుదకు కొంతసొమ్మెత్తుకొని పాఱిపోవుట మొదలయిన వార్తలను పలువు రెఱిఁగి యుందురు. రామకృష్ణయ్యగారు ౧౮౮౭ వ సంవత్సరము జూన్ నెలలో సొమ్ము పంపినది మొదలుకొని ౧౮౮౯ వ సంవత్సరము మార్చినెలవఱకు చెన్నపట్టణపు సమాజమువారికి మనసొమ్ములోనుండి పాదరుక్రింద ౧౩౦ రూపాయలు కర్చుపడినప్పు డిక్కడ నాకెంత కర్చయియుండునో మీరే యూహించుకోవచ్చును. ఈసొమ్ములోనుండి చెన్నపట్టణపు సమాజము క్రింద అయిదువందలరూపాయలు కర్చుపడినవి—అందులో మూఁడువందలరూపాయలు స్త్రీపునర్వివాహము మంచిదని బోధించు బోధకుల జీతములక్రింద వ్యయపడినవి.

నాలుగయిదు వివాహము లయిన తరువాత మూడవపెండ్లికొమారునికిఁ జేసిన వాగ్దానమునుబట్టి తక్కినవారికిఁగూడ వారువారు కాపురములున్న యిండ్లు వారివారి కిచ్చివేయవలసినదని రామకృష్ణయ్య

గారిపేర నేను వ్రాసితిని గాని వారందున కంగీకరింపక తగిన హేతువులు చెప్పినందున నేనును వారిలోనే యేకీభవించి పారంపర్యముగా కాపురము లుండుటకు మాత్రమే యిండ్లిచ్చుట శ్రేయస్కరమని తలఁచినాను. నేను వివాహములు చేసిన వరులందఱును విద్యాధికులు కారని చాటున కొందఱాక్షేపించుచున్నారఁట! ఒక్క కుటుంబములో పదిమంది కన్యలున్నప్పుడు వారికందఱికిని విద్యాధికులనే భర్తలనుగాఁ దెచ్చుట సామాన్యకుటుంబములోనే సాధ్యమగుచున్నదో లేదో యాలోచించినయెడల, వితంతువుల విషయమున వారి యాక్షేపణకు వారికే సమాధానము తోఁచవచ్చును. ౧౮౮౮ వ సంవత్సరము జనేవరునెలలో నల్లగొండ కోదండరామయ్యగారి వివాహమగువఱకును సామాజికులకును వివాహములు చేసికొన్న వారికిని ఐకమత్యమున కేమియు కొఱఁతరాలేదు. కోదండరామయ్యగారి వివాహము నిమిత్తమయి కన్యను తీసికొని రావలసినదని నేను పులపర్తి శేషయ్యగారిని పంపినప్పు డాయన సంకోచింపక పెండ్లికూఁతురువారి వస్తువులను సహితము కొంతదూరము సంతోషపూర్వకముగా మోచుకొనివచ్చుట యీ యైకమత్యమునకొక నిదర్శనముగా చెప్పవచ్చును. పదిమంది యొకసంఘములో చేరిన తరువాత వారిలో వారి కప్పుడప్పుడు తగవులు రాకమానవు. తమకు ప్రతికూలముగా తీర్చినప్పుడు తగవు తీర్పఁబూనిన వానియెడల కొందఱికి మనస్తాపమును కోపమును వచ్చుటయు స్వాభావికమే. కాని యీ ద్వేషముమాత్రము చిరకాలముండదు. నాచేతిలో సొమ్ము లేకపోయినప్పుడును యుక్తకాలములో నాకు చెన్నపురినుండి సొమ్ము రానప్పుడును కొన్నిసారులు రాఁబోవు నెలజీతములు ముందుగా ముట్టక కొందఱి కాలస్యముగా ముట్టినవి. అప్పుడును నే నప్పయినను చేసి కొంతసొమ్మయినను ముందుగా నియ్యని మాస మొక్కటియు లేదు. కోదండరామయ్యగారి వివాహ

మయిన రెండుమూడు మాసములలో కొన్ని కలహ కారణములు కలిగి నవి. లోకములో వైరమునకును నేరములకును ఏవి కారణములుగా నుండునో తెలిసినవారి కీ వైరమునకుఁగల కారణమును తెలుపవలసిన పని యుండదు. ఉన్న యైకమత్యమును చెడఁగొట్టుట యెట్టివారికిని సులభము కాని చెడినదానిని మరల కూర్చుట సాధారణముగా సాధ్యము కాదు. అట్లు నాటఁబడిన వైరవిషబీజము మెల్లమెల్లఁగా నంకురించి వివాహములు చేసికొన్న వారికేకాక సామాజికులలో నొక రిద్దఱికిఁగూడ తన విషవాయువును బఱపి యీ మహాకార్యమునకు భంగకరమయిన దుష్ఫలమును కొంతవఱకుఁ గలుగఁజేసినందున కయి యెంతయు చింతిల్లుచున్నాను. ఒకసత్కార్యమునకు విఘ్నము కలుగఁజేసెడి యవకాశము కొంచెము లభింపఁగానే దానిని సందు చేసికొని గోరంతలు కొండంతలుచేసి ద్వేషాగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేసి కార్యవిఘాతమయినప్పుడు చూచి సంతోషింపవలెనని కనిపెట్టుకొని యుండు మహానుభావులు లోకములో ననేకులుందురు. అట్టివారి దుర్బోధలు విని చెడిపోక బీటలువాఱుచున్న యైకమత్యమార్గమును స్వలాభముకొఱ కెల్లవారును మరల శాంతిసుధతో నతికింపఁ జూతు రని నమ్ముచున్నాను. యుక్తకాలములో నట్లు చేయకపోయినయెడల కార్యము మించిన తరువాత పశ్చాత్తాపపడిన ప్రయోజనము లేక స్వయంకృతదోషము ననుభవింపవలసివచ్చును. ౧౮౯౮ వ సంవత్స రము మెయినెలలో నేను నరసాపురము వెళ్ళియుండినప్పుడు నేనెప్పుడు నెదురుచూడని తావునుండి నాకొక యుత్తరమువచ్చి నా కాశ్చర్యము పుట్టించినది నేనీపనిమీఁద నరసాపురమునుండి బందరుపోయి తిరిగి రాఁగానే జూన్ నెలలో సభచేసి యిప్పుడున్నరీతి సమాజము నేర్ప ఱచుటకుఁ బ్రయత్నించినాను ఇప్పుడున్న రీతిగా మన యీ సమాజ మప్పుడేర్పడినదే. ఆవఱకు వేఱుగా చందాలు లేవు గనుక చందా

లిచ్చినవారెల్ల సభికులని యిప్పటివలె నంతకుముం దేర్పాటుచుటకు వీలులేదు. ఆవఱకు నేను వివాహములు చేయవలసి వచ్చినప్పుడుగాని ముఖ్యమయిన పనిని దేనినైనను నిర్ణయింపవలసి వచ్చినప్పుడుగాని యీ విషయమయి నిజమైన శ్రద్ధగలవారని నేను నమ్మిన యొకరిద్దఱి తోను పైడా రామకృష్ణయ్యగారితోను ఆలోచించుచుండెడివాఁడను. స్త్రీపునర్వివాహప్రయత్నమున కెల్లను రామకృష్ణయ్యగారు ప్రాణముగా నుండెడివారు; నిజము విచారింపఁగా సమాజమున్న పరమార్థ మాయన యొక్కరే గనుక నేను వివాహములు చేయించుచున్నను, ఆయనయే యిండ్లు మొదలయినవి కట్టించుచు పెండ్లి చేసికొన్న వారికిని తత్సంబంధులకును తగిన సాహాయ్యముచేయుచు భేదము లేక వర్తించుచుండెడివారు; వివాహముల ధనములోనుండి నేను కొన్న స్థలములో ఆయన యిండ్లు కట్టించినారు; నేను కొన్న యిండ్లను వారి వారి కియ్యవలసినదని మరణశాసనములో వ్రాసినారు. అటువంటి వారు లోకాంతరగతులగుటచేత మన సమాజము ప్రాణములేని బొందెవంటి దైనదని చెప్పవచ్చును. ఏవివాహమున కెంత సొమ్మయినదో యీయనయే విచారించుచుండెడివారు; మూడవ వివాహమునకయిన వ్యయముల వివరము నేనాయనకుఁ బంపినప్పుడు వివర మక్కఱలేదనియు మొత్తములను మాత్రము పంపుచుండవలయుననియు కోరినారు. నేనాప్రకారముగా పంపుచుండఁగా పదివివాహము లయిన తరువాత వివరములన్నియు తమయొద్ద లెక్కయుంచుకొను నిమిత్తమయి కోరినారు. లెక్కయంతయు మరల వ్రాయుటకు నాకవకాశము లేక కొన్నిమాసములకు మన సమాజమువారి నిమిత్తమయి వ్రాసిన పుస్తకమునే నేను పంపఁగా వారు దానికి నకలు వ్రాయించి తమయొద్ద నుంచుకొని పుస్తకము సమాజమువారి తావునకుఁ బంపినారు. అటుపిమ్మట రామకృష్ణయ్యగారిక్కడకు వచ్చినప్పుడు తాము

తరువాత నిచ్చిన పదివేలరూపాయలును మొదటి రెండువివాహములకు ప్రత్యేకముగా చేసిన వ్యయములును కట్టించిన యిండ్లును ; స్త్రీపునర్వివాహాభివృద్ధినిమిత్తమయి చేసిన యితరవ్యయములును కలుపుకొని యిరువదివేలరూపాయ లయ్యెననియు, మొట్టమొదట వాగ్దానము చేసిన మొత్తములో అవిపోఁగా మిగిలిన పదివేలరూపాయలును వేగిర మిచ్చెదననియుఁ జెప్పి మూలధనము వ్యయపడక వృద్ధివలన సమాజమునకు తోడుపడునట్లుగాఁ జేయుటకయి యేమిచేయుట యుచితముగా నుండునని నన్నాలోచన యడిగిరి. అప్పుడు నేనొకసారి నాగోజీరావుపంతులు వారియొద్దకును ఇంకొకసారి ఆచంట లింగరాజుగారి యొద్దకును వారితోఁగలిసి పోయి యాలోచించితిమి గాని యప్పుడెట్లు చేయుటకును నిశ్చయింపలేను. దేశముయొక్క యభాగ్యముచేత నింతలో వారి కవసానదశ సంప్రాప్తమయినందున, ఉద్దేశించిన పదివేలరూపాయలను మరణశాసనమూలమున నిచ్చి, చేసిన వాగ్దానమును చెల్లించుకొన్నారు. మనమందఱమును వారియెడల కృతజ్ఞులమైయుండి వారిచ్చిన ధనము వారి యుద్దేశప్రకారముగా సార్థకపడునట్లు చేయుటకును, వారవలంబించిన యీ ఘనకార్యము దినదినాభివృద్ధి చెందునట్లు చేయుటకును, సర్వవిధముల ప్రయత్నింపవలెను. ఈమధ్యకాలములో పుట్టిన వైకమత్యాభావమునుపోఁగొట్టి యీ లోకోపకారకార్యము నిర్విఘ్నముగా సాగునట్లు చేయవలయునని యీశ్వరుని హృదయపూర్వకముగా ప్రార్థించుచున్నాను.

స్త్రీ పునర్వివాహ ప్రవర్తక సమాజమువారి

వి జ్ఞా ప న ము.

By

K VEERESA LINGAM

స్త్రీ పునర్వివాహ ప్రవర్తక సమాజమువారు హిందూ మహాజనులకు చేయు విజ్ఞాపనము

అస్మద్దేశీయులగు మహనీయులారా!

సాధారణముగా హిందూదేశముయొక్క యభివృద్ధికొఱకును అంతకంటెను ముఖ్యముగాఁ బూర్వకాలమునందు హిందూసుందరులు పొందియున్నట్టియు అధిక నాగరికతగల ప్రపంచములోని యితర దేశములయందలి స్త్రీ లిప్పుడు బొందుచున్నట్టియు ఉన్నతదశకు మరల మన స్త్రీలను దీసికొనివచ్చుటకొఱకును అభిలాషగలవారందఱును, అత్యంతాపేక్షణీయమయిన యీ యభివృద్ధి విషయమయి యే మాత్రము శ్రద్ధచేయువారయినను మనలో నంతకంతకు ముదురుచున్న యీ క్రిందఁ జెప్పఁబోయెడి యాచారమువలనఁ గలుగుచున్న విషతుల్యములయిన ఫలములను తెలిసికొని చింతిలకపోరు. కేవలము పసితనములోనే భర్తలను పోఁగొట్టుకొన్న బాలికలయినను యావజ్జీవమును దుఃఖైకమూలమయిన విధవావస్థయందే కాలము వెళ్ళఁబుచ్చవలయునను నిర్బంధకరమయిన యీ యాచారమును మళ్ళించుటకై భరతఖండములోని భిన్నభిన్న దేశములయందలి మహాపురుషులు కొందఱప్పుడప్పుడు ప్రయత్నములు చేయుచు వచ్చినను, దానిని సంపూర్ణముగ మాన్పవలెనన్నచో ఈ దేశమునందలి వివేకిలోకమంతయు సంక్షోభవించి యైకమత్యముతో మహాప్రయత్నము చేయవలయుట యనివార్యకార్యమయినట్టు కనఁబడుచున్నది.

ఓ దేశీయులారా! హిందువులను జూచి యితర దేశములవారు నాగరికతను నేర్చుకొన్నటువంటి పూర్వకాలమును నిమిషమునేపు మీ మనసులలో నిలుపుకొండి. అప్పుడు మీదేశము సమస్తవిద్యలకును కళలకును ఆటపట్టయి యున్నందుకై మీకిప్పుడు సంతోషము కలుగు చుండ లేదా? గ్రీకు దేశస్థులును యవన దేశస్థులును వైద్యశాస్త్రరహస్యములను గణితశాస్త్ర మూలవిధులను నేర్చుకోఁగలిగినది మీపూర్వులవలననే కాదా? సమస్తభాషలలోను ఉత్కృష్టమయిన సంస్కృతమును, సమస్తశాస్త్రములలోను శ్రేష్టమయిన జ్యోతిషమును మిక్కిలి సంపూర్ణములయిన శాస్త్రసంప్రదాయములును, అసమాన ప్రజ్ఞావంతులయిన ధర్మశాస్త్రకర్తలును, వెనుక నొకప్పుడు మన దేశము నలంకరించి యుండలేదా? మన శాస్త్రములు న్యాయముగా నర్థముచేయఁబడి, ప్రామాణికబుద్ధితో ననుసరింపఁబడుచువచ్చిన కాలమొకటి యుండలేదా? తక్కిన యుత్తమపదార్థసంపదతోడిపాటిగా మన దేశమునందప్పుడు దేశాభిమానులును పలువు రుండలేదా? ఓహో! వారి ప్రయత్నములెంత శ్లాఘనీయములుగా నుండెను! అపరిమిత మేధాసంపన్నులకుఁగాక మఱియెవ్వరికైన మన ధర్మశాస్త్రములను, వ్యాకరణశాస్త్రమును, తర్కశాస్త్రమును, వేదాంతశాస్త్రమును, జ్యోతిషశాస్త్రమును చేయుటకు శక్యమగునా? అట్టి యుత్తమ కాలమునందు మన దేశమునందలి స్త్రీలుగూడ విద్యావతులయి, పురుషులతో సమానముగా గౌరవింపఁ బడుచుండ లేదా?

అట్టి పూర్వకాలములయందు వారెట్టి యున్నతదశను జెందియుండిరో మీమనసులకు తార్కాణపడుటకయి, సీత, శకుంతల, అనసూయ, అవ్వ మొదలయిన పుణ్యసతుల నామములను స్మరణకుఁ దెచ్చుచున్నాము. అనేక ప్రతిబంధములుగల యీ కాలమునందు

సహితము కొంత లెంతటి విద్యావతులు కాఁదగియుందురో చూపుటకయి కొంతకాలముక్రిందట లోకాంతరగతురాలయిన తారాదత్తను నిదర్శనముగాఁ బుచ్చుకొనుచున్నాము. ఆమె ప్రతిభవిషయమయి గడచిన శ్రావణమాసమునఁ బ్రకటితమయిన ఖండాంతరమునందలి "స్థిరవారవిమర్శని" యను పత్రిక యీవిధముగా భూషించి వ్రాయుచున్నది:—"విష్ణుపురాణమును ఇంగ్లీషుభాషయందుఁ బద్యకావ్యముగా భాషాంతరీకరించిన తారాదత్త విషయమయి మాకిప్పుడు సంపూర్ణముగాఁ దెలిసినది; ఆమె ఫ్రెంచిభాషయందొక వచన ప్రబంధమును రచించి ప్రచురించిన ౧౮౭౭ వ సంవత్సరమున నిరువదిసంవత్సరముల ప్రాయముగలది; ఆమె యూరోపీయ సంపర్క మెఱుఁగని శుద్ధ హిందూసుందరి; భాష చేసికొన్న యుభాగ్యముచేతనే యామె తన యిరువదిరెండవ సంవత్సరమునఁ బరమపదమును పొందినది... ఈవరకు భూమిమీఁద జననమొంది విశేషజ్ఞురాండ్రని ప్రసిద్ధికెక్కిన వారిలో తారాదత్త యగ్రగణ్యురాలని నమ్ముటకు హేతువులనేకములు గనఁబడుచున్నవి. జార్జి సాండు దొరసాని గాని, జార్జి యీలియట్టు దొరసాని గాని, తన యిరువదియొకటవయేట మృతినొంది యుండెనేని, ఇప్పుడు తారాదత్త రచియించిన గ్రంథమువలన మనకుఁ దెలియవచ్చుచున్న కల్పనాశక్తిని ప్రౌఢిమను మించిన మంచికావ్యములను వారు రచియింపఁగలిగి యుందురని యూహించుటకుఁగల నిదర్శనము లేవియు మనకిప్పుడు లేకపోయియే యుండును; అద్భుత ప్రతిభావంతురాలయిన యీచిన్నదాని పాండిత్యమునందు దూరాలోచన లేనట్టు గనఁబడునది యించుకయు లేదు."

దేశీయులారా! ఇఁక ప్రస్తుతకాలస్థితికి దిగి శ్రద్ధతోఁ బరిశీలింపుఁడు. నిలువక పరుగెత్తు అవిమర్శకుఁడైనను మనము హీనదశను

పొందియున్నామని కనుగొనవచ్చును. దైవముఖమునుజూచి యెవ్వరైన నందుకు వ్యతిరేకముగాఁ జెప్పఁగలరా? పూర్వము ప్రపంచమున కంతకును అభరణముగానుండి హిందూదేశమే యిప్పు డెల్లవారల పరిహాసమునకును బాత్రమైనది. మనపెద్దలు మన కిచ్చిపోయిన దాని నేమైన మనము వృద్ధిపఱుచుకొనియున్నామా? వారి యాజ్ఞలకు బద్ధులమై గౌరవముకలిగి నడుచుకొనుచున్నామా? మాననీయులారా! క్షణ మాలోచించితిరేని మనపూర్వులేర్పఱిచిన సనాతనములైన సద్విధులను మనము బొత్తిగా నలక్ష్యము చేయుచున్నామనియు వానిస్థానమున పూజనీయుఁడుకాని యొకద్రోహిని తెచ్చిపెట్టి సింహాసనమెక్కించి యాతని నారాధించుచుండుటయే కాక యాతనికి హైన్యముతో దాస్యము చేయుచున్నామనియు దీనికే తెలియవచ్చును. బాహుళ్యముగా మనమందఱమును వంగి సేవచేయుచున్న దుష్టుఁడు ఆచారమను క్రూరరాక్షసుఁడు. అతని క్రౌర్యముయొక్క ఫలమును మన మందఱము ననుభవించుచున్నాము. కాని, అతని యధికారము నతిక్రమించి స్వతంత్రించుటకు శక్తులము గాకయున్నాము. అతఁడు మనకు సర్వాధికారి కాఁడని యెఱుఁగుదుము; అట్లయ్యును అతనితోఁగల బద్ధసంబంధమువలన, న్యాయముగా మనకు మార్గప్రదర్శకములైన శాస్త్రములమాటయే మఱచిపోవుచున్నాము. ఆచారపిశాచము మనలను దారి తప్పించి తప్పుత్రోవను బెట్టి, మన యభివృద్ధిమార్గమున కడ్డముగా కంటకప్రాయములగు ప్రతిబంధములను గల్పించి మన సౌఖ్యవృక్షమును మూలముతో ఛేదింపఁ జూచుచున్నదని మన మెన్నిసారు లనుభవమువలనఁ దెలిసికొనియున్నాముకాము? అతఁడు మనకుఁ దెచ్చిపెట్టిన మితిమీఱిన కడగండ్ల ననుభవించుచుండియు, ఇంకను మన మతనికి లోఁబడి యుండవలెనా? అక్కఱలేదు; మన

మీశ్వరశాసనమునకుఁ లోఁబడవలెను; కార్యక్రమ మెప్పుడును మాఱుచుండును. ఈవఱకు మనము కాళ్ళను చేతులును గట్టుకొని యాచారమున కధీనులమై పడియున్నాము; మీకట్లు త్రెంచుకొని స్వచ్ఛందదశను పొందుఁడని బోధించు విధిమాటను విని, మన మిఁక మాంద్యమునుండి లేతము. ఆచారముయొక్క సమ్మోహనమంత్ర ప్రభావముచేత మన మిప్పుడు దేహములు మఱచి యుండలేదు. మన మియ్యెడ నడుము కట్టుకొని నిలిచి, అధికారము నక్రమముగా నాక్రమించుకొన్న యా ద్రోహిని క్రిందఁ బడవైచి, క్రమబాధ్యతగల శాస్త్రములకు మరల సింహాసనము నర్పింతము. ఈ ఘనకార్యనిర్వహణము మనలను దేశముయొక్క ఋణమునుండి విముక్తులను జేయుటయేకాక, పూర్వ మొకప్పుడు ధర్మరాజు గౌతముఁడు, మనువు, పరాశరుఁడు, విక్రమార్కుఁడు, మొదలయిన కీర్తిశరీరులచే నలంకరింపఁబడిన దేశమున వసించు మహాపురుషుల సంతతివారమని చెప్పుకొనుటకు మన మర్హులము కావలెనని ప్రయత్నము చేయుచున్నందుకు నిదర్శనముగా నుండును.

దేశీయులారా! ఇంతవఱకును మే మొక ముఖ్యోద్దేశము లేకయే యేమో చెప్పుచున్నామని మీ రనుకోవచ్చును. కాఁబట్టి మాముఖ్యోద్దేశము నవశ్యముగాఁ జెప్పవలసియున్నది మనదేశములో స్త్రీల స్థితి యెంత దౌర్భాగ్యదశయం దున్నదో మీరందఱు నెఱుఁగుదురు; వివాహబంధమువలన తన జీవితదశయందు ముందు రాఁబోవు మార్పుయొక్క గౌరవస్వభావము నించుకయుఁ దెలిసికోలేని పసితనములోనే కన్నియకు వివాహము చేయఁబడుచున్నది. ఎన్ని విషయములలో జ్ఞానమురాని చిన్న పెండ్లికొమార్తెలు వివాహమహోత్సవమునంతను భక్ష్యములు చేసికొని వాద్యములు వాయించు నొక సాధారణపు పండు

గునుగా భ్రమించుటలు మీరు చూచియున్నారు కారు? భర్త పోయినాఁడన్న పిడుగువంటి దుర్వార్త కుటుంబమునంతను దుఃఖసముద్రములో ముంచినప్పుడును, పెండ్లినాటికంటె నెక్కువ జ్ఞానము రాని ముగ్ధబాలిక లెందఱున్నారు కారు? ప్రాణసమానలయిన ప్రియపుత్రికలను యావజ్జీవమును దుస్సహమయిన వైధవ్యదశకుఁ దెచ్చిన దురవస్థను దలఁచుకొని తలలువీడ, బొమ్ములు బాదుకొనుచు రోదనముచేయు తల్లిదండ్రులకడకుఁ బోయి, వారి వ్యసనకారణమును లేశమయినను దెలిసికోఁజాలక, "నాయనా! ఏమికష్టము వచ్చినది? ఏల యేడ్చుచున్నావు? అమ్మా! ఏల దుఃఖించెదవు?" అను నిట్టియెఱుఁగని ప్రశ్నలను విధవలయిన పసిబిడ్డలు వేయునప్పుడు చూచు వారి గుండెలు బ్రద్దలుచేయు అట్టి ప్రదేశములను యథాస్థితముగా వర్ణింపఁగల కాళిదాసు నొకని మనమిప్పుడు కోరవలసినదే కదా?

మనలో విధవావస్థ యనఁగా నెటువంటిదో వర్ణించుటకై మేము ప్రయత్నింపవలసిన యావశ్యము లేదు. కొంతవఱకు బాల్యవివాహములనుబట్టియు, కొంతవఱకు స్త్రీలకు పునర్వివాహము లేకపోవుటంబట్టియు, వయసుచెల్లిన రెండవపెండ్లివాండ్రు సహితము బాలికలనే వివాహమాడుచుండుటం బట్టియు, ఈ యన్ని హేతువులచేతను మనలో విధవలసంఖ్య విస్తారముగా పెరుగుచున్నది. వారి సంఖ్యతోనే వైధవ్యజీవనమువలనఁ గలుగు నష్టములును వృద్ధియగుచున్నవి. ఒక బాలిక భర్త పోయినతోడనే మనుష్యులు పెట్టినఁ యలంకారములను మాత్రమేకాక తఱుచుగా భగవంతుఁడు దయచేసిన నల్లని నిడుద శిరోరుహములనెడి స్వతస్సిద్ధమయిన యమూల్యాలంకారమును సహితము పోఁగొట్టుకొనును; ఆమె దినమున కొక పూట మాత్రమే మితాహారముతో తృప్తిపొందవలసి యుండుటయే కాక యింటఁగల

హీనమయిన కష్టపుపని యంతయు ఆమెపాలనే పడును. ఇదియంతయు నేమి? ఆమెచేత శక్తికిమించిన పని చేయించి తిన్నగా నన్నముపెట్టక కడుపు మాడ్చుటయేకదా? ఆమె శ్రమయంతయు నింతేకాదు— అన్నిటికంటెను భయంకరమైన దింకొకటి యున్నది. భాగ్యహీన లైన విధవలు వీనికన్నిటికి లోఁబడఁగలరు గాని, ప్రకృతిని మాత్రము జయింపలేరు. అందుచే వారేమిచేయుటకును తోఁచని కష్టదశయం దుందురు. స్వజాతివారి మెప్పు వడయుటకై ప్రకృతిని జయింపవలసినదా, లేక, ప్రకృతిసిద్ధమైన యింద్రియాకర్షణమునకు లోనై వారి దృష్టియందు హీనురాండ్రుగాఁ గనఁబడవలసినదా? ప్రకృతిని జయించుట యించుమించుగా నసాధ్యకార్యము. ప్రియజనకునిని, ప్రియతరులయిన తోఁబుట్టినవాండ్రను, తోడఁబుట్టినపడుచులను, ప్రియతములరాలయిన తల్లిని విడిచి, నీచురాండ్రవలె జీవించుటయు నొకవిధమున ప్రకృతిని జయించుటయేయైనను, స్త్రీలపాలిటి కది గొప్పనష్టమే యైనను, నిరాశ్రయతా దశయందున్న యీ యనాథలయిన యబలలు దుస్స్వభావముగల పురుషుల ప్రేరణమువలన నుద్రేకించిన యింద్రియముల ప్రోత్సాహముల నెట్లు నిగ్రహింపఁ గలుగుదురు? అంతట వారు ఇంద్రియనిగ్రహము చేయలేక, పురుషులవలలోఁ బడుదురు. అందువలనఁ గలిగెడి ఫలమేది? గర్భోత్పత్తి! కులమువారి కన్నులనుగప్పి, వారి నోరడంచవలెను. ఇంతవఱకును నిరపరాధులుగా నుండు భాగ్యహీనులయిన తల్లిదండ్రులును, సోదరులును ఇప్పుడు నేరమునకు సహకారులగుదురు. అప్పుడు గర్భపాతకర్మ ప్రారంభింపఁబడి, మరల నవసరము వచ్చినప్పుడెల్ల నాపనియే యాచరింపఁబడుచుండును. అట్టిస్థితిలో నొకానొకప్పుడు తనపనికి విఘాతము చేయవలెనని వ్యర్థముగా మనుష్యులు చేయు దుర్బల ప్రయత్నమును

జూచి ప్రకృతి పరిహాసించుటయు సంభవించును. ఇట్టి పోరాటములో ప్రకృతియే విజయముఁగాంచి, మంచిశిశువు జనన మొందును. ఇప్పుడు మరల కులమువారి కన్నులకు గంతలుకట్టి దోషము లెన్ను వారి నోళ్ళను కట్టిపెట్టవలెను. అందుకుఁ దగిన యుపాయమేది?— శిశుహత్య. ఓకులమా! నీవెంత క్రూరమైన దానవుగా నున్నావు? నీ వెంత కరుణమాలినదానవుగా నున్నావు? నీవు కన్నులు తెఱచి క్రూరదృష్టితోఁ జూచుచున్నంతవఱకును, ఈదేశములో శిశుహత్యలు మానినవని మేమెట్లు చెప్పఁగలము? ఎంతమంది చక్కని శిశువులను నీపొట్టను బెట్టుకొన్నావు? నీ యశనాశ కెప్పటికిని పరిమితిలేదా? ఇప్పుడు నీ క్రూరకృత్యములను విడిచిపెట్టవలసిన కాలము వచ్చినది.

నేరములు పట్టుకొనుటకై నియమింపఁబడియుండు రాజకీయ భటులవలని గాని, యుద్యోగస్థులవలనిగాని భీతివలన ఈపనిని జేయ వెనుకదీయువారు తాము కన్న పిల్లలను వేశ్యాంగనలకును, మాల వాండ్రకును, వీధులు తుడుచు వాండ్రకును ఇచ్చి వేయుదురు. అయ్యో! ఉత్తమకులమునందుఁ బుట్టిన బిడ్డలు భోగస్త్రీలుగాను, చెప్పులు కుట్టువారుగాను, పెంటలు బాగుచేయువారుగాను అగునట్లు చేయఁబడుచున్నారు! ఈ యనర్థముల కన్నిటికిని కారణము కులాచారమే. ఇవి తల్లిదండ్రుల, యిల్లు విడిచి వెళ్ళలేని స్త్రీలు చేసెడి యపరాధములు (?) భ్రూణహత్యలు, శిశుహత్యలు, శిశువులను పాఱవేయుటలు ఇవియన్నియు మన యాచారమువలన సంభవమగుచున్న ఫలములు. ఇట్టి యాచారమును మన తండ్రులును, తాతలును అనుసరించిరి కాఁబట్టి మనమును అవలంబింపవలెను! పైనుదాహరింపఁబడిన నేరములు మాత్రమే కాక, అట్టినేరములు చేసినారను ననుమానము సహితము వారిని రాజకీయశాసనములయొక్క

మృదుతరకటాక్షముల కొప్పగింతపెట్టునని మేమిక్కడఁ జెప్ప నక్కఱయుండదు. కులమువారి భయమువలనను, ప్రసవము నాప శక్యము కాదను నిరాశవలనను, తమరు కన్నకూఁతులకే తండ్రు లెన్ని మాఱులు విషము పెట్టినారుకారు? విధవలయిన కొమార్తెల విట పురుషులకు తల్లులు విషము పెట్టుచుండలేదా? నిజమునకు ప్రకృతి ధర్మమేయైనను తాము పాపమని భ్రమించిన దానిని వారించుటకై నిర్భాగ్యులయిన తలిదండ్రులు ఘోరతరపాతకములను జేయుచుండ లేదా? కులమువారి శిక్షను తప్పించుకొను నిమిత్తము వారు చేసిన పాపకార్యముల శిక్షను వారనుభవింపవలసిన వారు కారా? మే మింతవఱకును జెప్పి ఒకతరగతి స్త్రీల విషయమయి మాత్రము మాటాడియున్నాము. రెండవతరగతి స్త్రీలు కులమునం దంతగా గౌరవ ముంచువారు కారు తల్లిదండ్రులయెడఁ గల ప్రేమానుబంధ మయినను వారిని వారింపఁజాలదు. జననీజనకులను, గృహములను వారు ప్రేమింతురుగాని, వారిప్రేమ కంతకును ముఖ్యాస్పదమయిన యొక్క పదార్థమును ప్రపంచమును విడిచిపోయినది. ఇఁక వారు మఱుఁగు చొచ్చుటకు కులమువారిలో నేమియు నాధారము లేదు. కులమును యితరుల దౌర్బల్యమును జూచి యపరాధము లెంచుట కెప్పుడును సిద్ధపడి యుండుటయేకాని వారి విషయమయి లేశ మయినను దాక్షిణ్యము పూనకున్నది. కాఁబట్టి, వారవలంబించెడి యుత్తమపద్ధతి కులము నతిక్రమించి ప్రవర్తించుటయే. అట్లు చేయుటయు వారికి నైసర్గికమే. కులమునకు వారియెడల నాదరము లేనపుడు వారికి కులమునెడ నాదరము లేకపోవుట యద్భుతముకాదు. కులమునువిడిచి వారెక్కడకుఁ బోవుదురు? బహిరంగముగా నిల్లు విడిచి జారవృత్తియందుఁ బ్రవేశింతురు. ఇటువంటి విషయములలో

వారిస్థితి వేశ్యలస్థితికంటెను హీనమయినదిగా నుండునని మీరెఱుంగుదురు. వేశ్యలు బాల్యమునుండియు నభ్యాసము చేసెడి మాయలేవియు వారికిఁ బట్టుపడవు ఓ దేశీయులారా! మేముసంగతుల సగము సగము చెప్పలేదు. హిందూదేశమునందు ప్రతి పురుషుఁడును కనుచుండునట్టియు, అదృష్టహీనులయిన జననీజనకు లనేకులుఁ తెలుచుగా మనసు కుంద దుఃఖించుచుండునట్టియు సంగతులనే మీ కన్నులయెదుటఁ బెట్టియున్నాము.

దేశీయులారా! మీ దేశముయొక్క పూర్వపు మహోన్నత దశను, ఇప్పటి యత్యంత నీచదశను శోంచె మాలోచించుకొండి. మనపూర్వులనుండి విద్యాబుద్ధులను నేర్చుకొన్నవారు మనలను భ్రష్టులగుచున్నారని ప్రేలుపెట్టి చూపుచుండఁగా, అటువంటి మహానుభావుల సంతతివార మయ్యును చేతులు వలుపుకొనుచు మన మూరక కూరుచుండ వలసినదేనా? మన స్త్రీలను గుడిసె వేటులయి బహిరంగముగా వ్యభిచరించుటకయి మనము పంపివేయవలసినవారమేనా? ఓ బ్రాహ్మణులారా! విధవలయిన మీ కొమారైలు దుష్టజనులను తగులుకొని లేచిపోయి కడపడ మీకన్నుల యెదుటనే జారిణులై పడుచుకొనుచుండఁగా మీరు చూచుచు నూరకుండెదరా? మీగొప్పతనమున కంతకు నిదియే లక్షణమా? బుద్ధిసంపదయందితరులకంటె నధికులని ప్రసిద్ధి గనుచున్నట్టియు దేశముయొక్క పరిపాలనమును పూర్వము నిర్వర్తించియుండి, యిప్పుడట్టి పరిపాలనములో భాగము కావలెనని కోరుచున్నట్టియు జనుల వివేకమంతయు నిదియేనా? మీపూర్వులు లక్షలకొలఁది జనులకు ధర్మశాస్త్రములను జేసి వారిని యుక్తధర్మములయందుఁ బ్రవర్తింపఁజేసి యుండఁగా, మీరు మాత్రము మీప్రవర్తనమునయినను బాగుచేసికొనుటకు శక్తి

లేనివారయి యొక దుష్టాచారమునకు దాసులయి యూరకుండెదరా? ఓ దేశీయులారా! బ్రాహ్మణులారా! మీ పెద్దలసంగతి జ్ఞప్తియం దుంచుకొని, వారిని జూచియైనను వారి మహాత్త్వమునందు గౌరవబుద్ధి యుంచి యీ దుష్టాచారమునకు మిమ్ముల బద్ధులనుగాఁ జేసినకట్లను త్రెంచుకొని, వారి గౌరవమునకు మీరు క్రొత్తగా నేమియుఁ జేర్ప లేకపోయినను మునువున్న దానినైనను నిలువఁబెట్టుఁడు. నష్టకరము లని తోఁచినప్పుడెల్లను మీ పూర్వు లాచారమును మార్చుకొనుచు రాలేదా? వారు ప్రదర్శించిన మార్గమును మీరవలంబింపరాదా? ఈ యాచారమువలన నష్టములు ప్రత్యక్షముగా మీకుఁ గనఁబడు చుండఁగా, వారు చేసినపనిని మీరు చేయరాదా? ఆచారమునుండి మనము తొలఁగి ప్రవర్తించునెడల, ఏ మాన్యను మనము తెచ్చిపెట్ట వలయునని మీ రడుగవచ్చును. మీ ప్రశ్న కుత్తరము చెప్పుటకై, ఈ దుర్దశ లన్నిటికిని మూలకారణమును మరల మేము చెప్పవలసి యున్నది. వచ్చినతరువాత మాన్పఁ బ్రయత్నించుటకన్న మొదటనే రాకుండఁ జేసికొనుట యుత్తమకార్యము; నిర్బంధముచేతఁగాని సుబో ధలచేతఁగాని బాలవిధవల నందఱిని మనము మహాపతివ్రతలనుగాఁ జేయఁగలమా? చేయలేము. మన మనుష్ఠించుటకయి యున్న యాధారమెల్లను స్త్రీలకు పునర్వివాహము చేయుటయే. మన శాస్త్రము విధవావివాహము నంగీకరించునని మాకు దృఢముగాఁ దెలిసియున్నను, ప్రస్తుతము యుక్తవయస్సు రాకమునుపు భర్తలను పోఁగొట్టుకొన్న వారికి మాత్రము వివాహములు చేయింపఁ బూనుకొన్నాము.

దేశీయులారా! మీరు నాయకత్వమును వహించి యీ సత్కా ర్యోద్ధారణమును నడిపింప సమ్మతింతురేని, మేము మనఃపూర్తిగా సర్వసహాయములను జేయుటకు సిద్ధముగా నున్నాము. మీరు సంశ

యించెడి పక్షమున మేము నడిపెదము; మీరు మాకు సుముఖులగుదు రేని, శుద్ధమైన మనజాతి కంతకును అపకీర్తికరమయిన గొప్పకళంక ముగానున్న యీ దురాచారమును నివర్తింపఁజేయుటకై శక్తివంచన లేక ధైర్యముతో మాచేతనైనంతయుఁ జేసెదము. మన పూనిక కిష్టము లేనివారు కొందఱున్నారని మీరు చెప్పవచ్చును. మన పక్షమునకు విరోధులున్నారు—ఉన్ననేమి? ప్రతికార్యమునకును ప్రతికూలురు కొందఱుండరా? ప్రతిపక్షమే లేనియెడల, ఘనత యెక్కడిది? పూర్వపక్ష మెంత యధికముగా నుండునో ప్రతిష్ఠయు నంత యధికముగా నుండును. మొట్టమొదట పూర్వపక్షకోటి యెంత ప్రబలముగా నుండినను, అదియంతయు క్రమక్రమముగా నశించి పోవును.

మేము మిమ్మిప్పు డడుగఁబోవు తోడుపాటు రెండువిధము లయినది. మొదటిది స్త్రీపునర్వివాహము చేసికొనువారితో నిరభ్యంత రముగా సర్వకార్యములయందును కలిసి యుండుట. రెండవది ధన సాహాయ్యము.

ఈ ద్వివిధ సహాయత్వమును చేసెదమని వాగ్దానము చేసిన వారిని మే మీవఱకే కొందఱిని సంపాదించియున్నాము. అనేక హేతు వులనుబట్టి మొదటి విధమైన సాహాయ్యమును జేయ సిద్ధపడువారిసంఖ్య తక్కువగానే యుండును. ఐనను మమ్మది ప్రోత్సాహపఱుచుటకుఁ జాలియుండలేదని మే మెంచుకోలేము. ద్వితీయవివాహములు జరి గించుటకు కొందఱు బీదకుటుంబములవారు బయలుదేఱుచున్నందున, అట్టిబీదలను సంరక్షించుచున్నట్టియు, ఈనూతనపద్ధతి కిష్టములేనట్టియు ధనికులు వారిని వదిలిపెట్టుదురేమోయని భయపడవలసి యున్నది. అట్లగుట యిట్టి వివాహసంబంధములయందుఁ బ్రవేశించువారికి మిక్కిలి

నిరుత్సాహకరముగా నుండును గనుక ఇటువంటి యిబ్బందికిఁ దగిన ప్రతిక్రియను విచారించుట యావశ్యక మగుచున్నది.

హిందూదేశమునందలి రాజకుమారులారా! ఓ సంస్థానాధిపతులారా! మీపూర్వులు మతసంబంధ మయినట్టియు, సర్వజనోపయుక్తము లయినట్టియు నూతనసిద్ధాంతముల నాదరించి, కవులచేత కీర్తికాయులుగాఁ జేయఁబడి యున్నారు. ఓ రాజచంద్రులారా! సంస్థానాధిపతులారా! దేశముయొక్క యభివృద్ధికొఱకును క్షేమముకొఱకును ఈదేశము మిమ్మే దృఢముగా నమ్ముకొని యున్నది గాన, మీయౌదార్యమును గనఁబఱిచి 'యీ యుద్యమమునకు తోడుపడుఁడు.

హిందూదేశమునందలి విద్యాసంపన్నులారా! ఈదేశము మిమ్ములనుండియే యెంతో మేలును పొంద ప్రతీక్షించుచున్నది. లోకమంతయు దేశాభివృద్ధికొఱకు మీనిమిత్తమై యాశపడి చూచుచున్నది. అభిముఖులై వచ్చి మీ తోఁబుట్టువులకు సహాయము చేయుఁడు "సంఘే శక్తిః కలౌయుగే" అని యుండుటవలన, వచ్చి యౌదార్యముతో సహాయులరు కండి. మీరు సిద్ధపడుఁడు. మేము వెనుకదీయఁగలవారము కాము. మేము మనఃపూర్వకముగా పని చేయుచున్నవారమని నమ్ముఁడు.

శ్రీపునర్వివాహప్రవర్తక సమాజము, రాజమహేంద్రవరము, సెప్టెంబరు ౧౮౭౯ } కం. వీరేశలింగము, కార్యదర్శి.

గోదావరీమండల సాంఘికసభలో చేసిన ప్రసంగము.

By

K. VEERESA LINGAM

ఏలూరులో జరిగిన మూడవ గోదావరీ మండల సాంఘికసభలో సభా నాయకత్వము వహించినప్పుడు చేయఁబడిన ప్రసంగము.

ఓ మహాజనులారా!

నాకంటె సమర్థతరులైన వారనేకులుండఁగా, మీరు దయాపూర్వకముగా నన్నే నేఁడు సభానాయకత్వమునకు నియమించినందుకు మిక్కిలి కృతజ్ఞత గలవాఁడనయి మీ కనేకాభివందనములు సమర్పించుచున్నాఁడను. మ. రా. శ్రీ. దీ ఆనరేబిల్ న్యాపతి సుబ్బారావుపంతులుగారు నేఁడు సభానాయకత్వమును వహించుటకు మొట్టమొదట నేర్పాటు జరిగినను కొన్నికారణములచేత వారు నేఁ డిచ్చటకు రాలేకపోయినందునకుఁ జింత నొందుచున్నాను. వారే నేఁ డగ్రాసనాసీనులయియుండుట తటస్థించిన పక్షమున, మీరు శ్రవణానందకరమయిన మంచిప్రసంగమును వినియుందురు. నేను నట్టివాఁడను గాను. కాఁబట్టి మీలో నెవ్వరును నేఁడు నావలన హృదయాహ్లాదకరమయిన యుపన్యాసము నెదురుచూడఁ బోకుఁడు. సభలో నగ్రాసనాధిపత్యమును వహించువారు నాఁటిదినము విచారింపఁబోయెడి యంశములనుగూర్చి ముందుగాఁ బ్రసంగించుట యాచారమయి యున్నందున నేనును నేఁడిచ్చట నిర్ధారణము చేయ నేర్పఱుచుకొన్న విషయములను గూర్చి రెండేసిమాటలు చెప్పక తప్పదు.

సంఘసంస్కారవిషయములను జర్చించుటకయి యిక్కడ మీ రింతమంది కూడుట నాకెంతో సంతోషకరముగా నున్నది. రాజ్యతంత్రసంస్కారమునకంటె ముందుగాఁ గాకపోయినపక్షమున దానితో

సమానముగా నైనను సాంఘికసంస్కార మవశ్యకముగా నడుచు చుండవలెను. సాంఘికసంస్కారము జరగకపోయినయెడల రాజ్యతంత్రస్వాతంత్ర్యములవలని ఫలములను మన మెన్నఁడును బూర్ణముగా ననుభవింప శక్తులము కాము. ఈ మండలసభయొక్క ప్రథమ దినమునం దొక రన్నట్లుగా సంఘసంస్కార మాత్మసంస్కారము వంటిది; రాజ్యాంగసంస్కారము బాహ్యసంస్కారమువంటిది. ఆత్మసుఖస్థితియం దున్నమీఁదటఁగాని బాహ్యసుఖము లానందప్రదములు కాఁజాలవు. దేహమంతయు లోపల జ్వరముచేత తపించుచున్నప్పుడు పయి శీతలోపచారము లేవి తాపనివారకములు కాఁగలుగును ? లోపల జీర్ణశక్తి చెడి యున్నప్పుడు బాహ్యములయిన యుత్తమపదార్థము లేవి బలదాయకములు కాఁజాలును ? బాహ్యపదార్థముల ననుభవించి సుఖపడఁ గోరెడు పక్షమున ముందుగా మనము లోపలి వ్యాధులను పోఁగొట్టుకొని సమస్తాంగములను సుఖస్థితికిఁ దెచ్చుకోవలెను. మన సంఘస్థితి యుండవలసినరీతిగా నుండ లేదనియు, సంఘమును బాధించుచున్న యనేక దురాచారరోగములను నివారణము చేసికొని పూర్ణారోగ్యదశ నొందఁ బాటుపడుట యావశ్యకమనియు నిప్పుడిప్పుడు కొంచెముగానో గొప్పగానో యెల్లవారును దెలిసికొనుచున్నారు. సంఘసంస్కారము మనలో మనము చేసికోవలసినది; రాజ్యాంగసంస్కారమో యితరుల యనుగ్రహమువలనఁ గలుగవలసినది. ప్రయత్నము చేసినచో సంఘసంస్కారము జరుగుట నిశ్చయము; రాజ్యాంగసంస్కారము జరుగుట సంశయము. కాఁబట్టి చేతిలోనున్న సంఘసంస్కారకార్యము నుపేక్షించుట వివేకులకు ధర్మముగాదు. బాహ్యములయిన రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యములు లక్ష కలిగినను లోపల సాంఘికస్వాతంత్ర్యములు లేక నిజమైన సౌఖ్యము కలుగఁజాలదు. గనుక నేఁ డిక్కడ దయచేసిన మహాజనులందఱును

సాంఘికసంస్కార విషయమున శ్రద్ధ వహించి పనిచేయుదు రని నమ్ముచున్నాను.

సాధ్యమైనవఱకు వివాహవ్యయములను తగ్గించుటకయి కృషి చేయవలె ననుట మన మిప్పుడు నిర్ధారణము చేయవలసిన విషయములలో నొకటిగా నున్నది. వివాహసమయములయం దిప్పుడు చేయఁబడుచుండెడి వ్యయములలో ననావశ్యకములయిన వనేకములున్నను వానిలో ముఖ్యములైన యొకటి రెంటిని గూర్చి మాత్రము నేను రెండుమాటలు చెప్పుచున్నాను. సదస్యదినమున భూరిసంభావన యను పేర బ్రాహ్మణులకు ధనదానము చేయుట కలిగినవారిలోను లేనివారిలోనుగూడ నిప్పుడొక యాచారమయి యున్నది. ఆ సమయమునందు దాత తన శక్త్యశక్తులను విచారింపక వ్యర్థదంభముచేతను స్తోత్రప్రియత్వముచేతను తాను ధనసంపన్నుఁడు కాకపోయినను ఋణములు చేసియు భూములు విక్రయించియు వచ్చినవారికెల్లను ధనము పంచి పెట్టుచున్నాఁడు. అప్పు డిచ్చెడు విత్తము మొత్తముమీఁద తలకొక డబ్బు మొదలుకొని రూపాయకు మించకపోయినను స్వీకరించు బ్రాహ్మణోత్తములకు దానివలన సంతృప్తి కలుగకపోయినను, ఇచ్చెడి గృహస్థునకు మాత్ర మధికధనవ్యయమయి కొన్నిసమయములయందు బహుకష్టములకుఁ గారణమగుచున్నది. భూరిసంభావనల మూలమునఁ జెడిపోయి కూటికి పేదలయిన వారి ననేకులను నే నెఱుఁగుదును. రాజమహేంద్రవరమునం దొక సంపన్నగృహస్థుఁడు పేరున కాశపడి పెండ్లి సమయమునం దిచ్చిన దొడ్డిసంభావనమూలమున భూములను గ్రామములను బోఁగొట్టుకొని, యూళ్లేలినవాఁడు భుక్తికిఁ జాలక కష్టపడుచుండఁగా నేను జూచియున్నాను. అంతధనమును స్వీకరించి యా వివాహసమయమునందుఁ జేసిన మహదాశీర్వచనము తరువాత నెట్లు

ఫలించినదో చిత్తగింపుడు. వరుఁడు వివాహమయిన యల్పకాలము లోనే యీ లోకమును విడిచిపోయెను; వధు వట్టి భాగ్యమునకు నోచు కోకపోయినను యుక్తవయస్సు వచ్చిన పిమ్మటఁ దానును యథాశక్తి నుపభర్తతో నిల్లువిడిచి లేచిపోయెను. నాలుగుదినములు నలుగురిలో దలయెత్తుకొని తిరుగఁగలుగుటకయి పనికిమాలిన యపాత్రదానములు చేసి తరువాత యావజ్జీవమును తలవంపులు తెచ్చుకొనుటకంటెఁ బెండ్లి నాలుగుదినములును యాచకాధముల దూషణములకు తలయొగ్గి తరువాత నెల్లకాలమును హాయిగా తలయెత్తుకొని తిరుగఁగలుగునట్లు వర్తించుట యెంత శ్రేయస్కరము! వివాహసమయములయందు భోగము మేళము నిమిత్తము చేయునది యింతకంటెను దుర్వ్యయము. అది యిందు ప్రత్యేకవిషయముగా నున్నందున దానినిగూర్చి ముందు కొంత చెప్పెదను.

మనము నిర్ధారణము చేయవలసిన విషయములలో నింకొకటి బ్రాహ్మణాదివర్ణములలోఁగల శాఖలలోను ఉపశాఖలలోను భోజన ప్రతిభోజనములను సంబంధబాంధవ్యములను నెలకొల్పుట యావశ్యక మని; పూర్వకాలమునందు వర్ణములు నాలుగే యేర్పడినను కాల క్రమమునఁ బ్రతివర్ణములోను శాఖోపశాఖ లంకురించుచు వచ్చి బల పడి యిప్పుడు లెక్కకెక్కువయయి యనేకానర్థములకు మూలము లగుచున్నవి. ఆ యా శాఖోపశాఖలలోనివారు తమలో తామేకాని వివాహసంబంధములు చేసికోరాదని పనికిమాలిన నియమ మొకటి యేర్పఱుచుకొని యుండుటచేతఁ గొన్నిశాఖలలో వరునకుఁ దగిన వధువు దొరకకయు వధువునకుఁ దగినవరుఁడు దొరకకయు పెక్కు బాధలు కలుగుచున్నవి. రాజకీయాధికారధూర్వహుఁడయి ధన సంపన్నుఁడయి యున్న గృహస్థు విద్యావతియు రూపవతియు గుణ

పతియు నైన తన పుత్రికను దన శాఖలోనివానికే యియ్యవలెనన్న నిర్బంధముచేత విద్యాగంధమెఱుఁగని పశుప్రాయునకో చేష్టలయందే కాక రూపమునందును మర్కటమును బోలిన రూపగుణహీనునకో కట్టిపెట్టవలసినవాఁ డగుచున్నాఁడు. అట్లు లభించువరుఁడు నిర్ధనుఁడును వృద్ధుఁడును నగుటకూడఁ దటస్థించెనా కాపురమునకుఁ బోయిన తరువాత కన్య పడు పాట్లు భగవంతుఁ డెఱుఁగును. ఇట్టి వివాహములు సాధారణముగా సుఖప్రదములగుటకు మాఱుగా దుఃఖకరము లగుచున్నవి. ఒక్క వర్ణములోని శాఖోపశాఖలలో నన్యోన్యవివాహములు లేకపోవుటయే కొంతవఱకు ధనాశాపరులలో కన్యాశుల్కమునకును వరవిక్రయమునకును గారణమగుచున్నది. ఇట్టి యశాస్త్రీయములైన యనావశ్యక నిర్బంధములు లేక బ్రాహ్మణులలోను తక్కిన వర్ణములలోను శాఖోపశాఖలలో పరస్పరసంబంధబాంధవ్యము లున్నపక్షమున నిట్టి యనర్థము లనేకములు రూపుమాసి పోవుననుటకు సందేహము లేదు. శాఖాభేదమును పాటింపక మనలోని చదుకొన్నవా రితర శాఖలలోని తగు మనుష్యులతో వియ్యమంది పామరులకు మార్గప్రదర్శకు లగుదురుగాక !

ఇప్పుడు విచారింపవలసిన యంశ మింకొకటి యీ దేశములో స్త్రీవిద్య తగినంత వృద్ధికి రానందునకు మన విచారమును దెలుపుచు ప్రముఖులుగా నున్నవారి నందఱిని స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికొఱకై గట్టికృషి చేయఁ బ్రార్థించుటనుగూర్చి. ఈ కాలమునందు స్త్రీవిద్య యావశ్యకమని చూపుటకయి యుక్తిబాహుళ్య మక్కఱలేదు. "విద్యావిహీనః పశుః" అని మనపూర్వులే చెప్పియున్నారు కదా ? విద్యను నేర్చి యుండుటయే మనుష్యలక్షణము. మనుష్యరూపమును ధరించి యున్నను విద్యాగంధము లేనివాఁడు నిజముగా ద్విపాదపశువే. స్త్రీ

తాను పురుషునిలో నర్ధభాగమని నాగరికతాలేశముగల యెల్లదేశ ములవారును ఘోషించుచున్నారు. స్త్రీపురుషు లిద్దఱును గలసి యేక దేహ మని ఘోషమిడుచున్నప్పుడు పురుషుల విద్యాభివృద్ధినిమిత్తమయి శ్రద్ధవహించుచు స్త్రీల విద్యాభివృద్ధి నిమిత్తమయి యుపేక్షచేయుట యేకదేహములో నర్ధభాగమును మనుష్యునిగాఁజేసి తక్కిన యర్ధ భాగమును మృగమునుగా నుంచుటయే కాని వేఱుకాదు. స్త్రీలు విద్యావతులు కానంతవఱకు మనదేశము బాగుపడదు. మన యభివృద్ధి యంతయు స్త్రీల యభివృద్ధిలోనే యున్నది. నాబుద్ధికిఁజూడ మనకిప్పుడు రెండుగతులు మాత్రమేకనబడుచున్నవి. మనతో సమానముగా స్త్రీలకు విద్యచెప్పించి వారితో గలసి మన మూర్ధ్వగతికైనను బోవలెను. లేదా, వారిని మూఢదశయందుంచి వారితోఁ గలిసి మన మధోగతి కైనను బోవలెను. ఈ రెంటికంటెను మనకు వేఱుగతి లేదు. పయికయి నను క్రిందికయినను బోవుచుండక త్రిశంకుస్వర్గమువలె నడుమ నూగు లాడుచుండుట మనుష్యస్వభావము కాదు. పురుషుఁడు తానెంత స్వతం త్రుఁడనని విఱ్ఱవీఁగువాఁ డయినను కార్యములలో స్త్రీకి దాసుఁడు కాక తప్పదు. గృహమునకు రాణి యనఁదగిన స్త్రీ మాట చెల్లును. గాని యింట బురుషునిమాట చెల్లదు. స్త్రీలను విద్యావతులనుగాఁ జేసినచో వారు సమస్త సత్కార్యములయందును మనతోనేకీభవించి మన పురో భివృద్ధిలో సహాయురాం డ్రగుదురు. స్త్రీల నవిద్యావతులనుగా నుంచి నచో వారు సమస్త సంస్కారములయందును మనతోఁ గలహించి మన పురోభివృద్ధికిఁ బ్రతిబంధకారిణు లగుదురు. కాఁబట్టి పురుషుని వృద్ధిని గోరువారందఱును తప్పక స్త్రీలను విదుషులనుగాఁ జేయ సర్వప్రయత్న ములను జేయవలెను.

నేఁడు నిర్ధారణము చేయఁబడవలసినది వితంతు వివాహములను

ప్రోత్సాహపఱుపవలయుననియు విధవలను విరూపిణులనుజేసెడి యాచారమును నిరుత్సాహపరుపవలయు ననియు ప్రముఖులుగా నుండువారిని కోరుట మఱియొకవిషయముగా నున్నది. ఇది యీ ప్రాంతములయందు బహుసంవత్సరములనుండి చర్చింపఁబడుచున్న విషయము. మన కడుపునఁ బుట్టిన వితంతుబాలికలును తోడఁబుట్టిన యనాథయువతులును పసితనముననే భర్తలనుగోలుపోయి దుర్లంఘ్యమైన దురాచార పిశాచబలముచేత యావజ్జీవమును దుర్భరవైధవ్యదుఃఖముల ననుభవింపవలసినవారగుచుండఁగా శక్తులమయ్యును వారియాపద తొలఁగింపఁ జూడకుండుటకంటె క్రూరకృత్యము వేఱొకటి యేముండును? మన తోఁబుట్టిన పడుచులయొక్కయు పుత్రికలయొక్కయు స్వాతంత్ర్యములనుమన్నించి వారిని సుఖపెట్టలేనివారము రాజ్యతంత్రస్వాతంత్ర్యములు లభించినప్పుడు పరుల నేమి సుఖపెట్టఁగలుగుదుము? మన యిల్లు బాగుచేసికోలేనివారము లోకము నేమి బాగుచేయగలుగుదుము? ముందు స్వకుటుంబసౌఖ్యమును సమకూర్చుచు గృహపరిపాలనము చక్కఁగా నిర్వహించికదా ప్రజాసౌఖ్యమును సమకూర్చి స్థానికపరిపాలనమును వహించుటకర్హుల మని చూపవలెను? స్థానికప్రభుత్వమునకయి కృషిచేయుచున్న మనవారందఱును హిందువులు క్రూరాచారపిశాచావేశముచేత స్వకృత్యము నెఱుఁగజాలక తమగర్భవాసమునఁ బుట్టిన యనాథబాలలను బాధించుచున్నారన్న యపయశమును మనలోనుండి తొలఁగించుటకయి నిరంతరప్రయత్నము చేయువలెను. భర్తృమరణశోకముచేత పరితపించుచున్న యనాథకాంతల తల గొఱిగించుట తలతఱిగించుటకన్నను క్రూరకృత్యము-జన్మాదిగా నబలల కలంకారముగా నీశ్వరుఁడు దయచేసిన మృదుశిరోజములను మంగలవాని కఱకుకత్తుల కప్పగించుటకంటెఁ బురుషుల కధికావమానకరమైనకర్మము మఱి యేముండును? హృదయమున కరుణ

యున్నది యేమూలనైనను గాంచె మున్నవారి కీవిషయమునఁ బెంచి చెప్పవలసిన పనిలేదు. చెప్పుటకును వినుటకునుగూడ నాకును మీకును సంతాపకరమయిన యీ విషయమును విడిచి తరువాతి విషయమునకుఁ బోదము.

పదిసంవత్సరములకు లోపలియీడుగల బాలికలకును పదునాలేండ్లకు లోపలి వయస్సుగల బాలురకును వివాహము చేయుటయు, ఏఁబదియేండ్లు దాటిన పురుషులు పదునాలేండ్ల లోపలి ప్రాయముగల కన్యలను వివాహమాడుటయు, ప్రజాక్షేమమునకు భంగకరమన్న మన నిశ్చితాభిప్రాయమును బ్రకటించుచు మైసూరి వివాహశాసనము వంటి శాసనము నొకదానిని జేయ దొరతనమువారిని బ్రార్థింపవలయు నన్నది తరువాతి విషయము. శిశువివాహమువలనఁ గలుగుచున్న యనర్థము లిన్నియన్ని యని చెప్పశక్యముకాదు. ఈ యతిబాల్యవివాహమువలననే మనదేశమునందు బాలవితంతువుల సంఖ్య నానాటికి వర్ధిల్లుచున్నది; ఈ యతిబాల్యవివాహమువలనే కన్యాశుల్కములు ప్రబలుచున్నవి. కన్యాశుల్కమును గైకొని జననీజనకులు తమకూఁతులను వృద్ధఘట ములకుఁ గట్టిపెట్టక పోయినను వధూవరులలో నకాలమరణములు సంప్రాప్తము కాకపోయినను, బాల్యవివాహమువలన దంపతులనేకులు విపద్దశల పాలగుచున్నారు. చిన్నతనములో నెవ్వరివర్తన మెట్లగునో, ఎవ్వరికేమి ప్రాప్తమగునో, తెలియదు. పరమసాధ్వియైన కన్యకామణియొక్క బాలభర్త ప్రాయము ముదిరినతరువాత వేశ్యలయింటిబంటయి కులకాంతనొల్లని శృంగారనాయకుఁడుకావచ్చును. పరమసాధువైన పురుషరత్నము యొక్క పసిభార్య యేండ్లు పైఁబడినకొలఁదిని గయ్యాళితనమున గండు మీఁటి గృహము నరణ్యముగామార్పగలిగిన ప్రత్యక్షరాక్షసి కావచ్చును. స్ఫోటకము మొదలైన రోగములచే వధూవరులలో నొకరు వికలాం

గులో విరూపులోయయి వివాహబంధమును దుర్భరదుఃఖజనకము నుగాఁ జేయవచ్చును. ఇవియన్నియు నటుండఁగా బాల్యవివాహము కన్యావరులవిద్యకు వినాశనమును గలిగించి వారి సౌఖ్యముననుఁ గొఱఁత దెచ్చును. ఈ బాలభర్త క్రిందితరగతులలోఁ జదువుకొను చుండఁగానే భార్య యెదిగి కాపురమునకు వచ్చుట తటస్థించి కష్టము తెలియఁగక యుల్లాసస్థితిలో నుండవలసిన విద్యార్థిదశలోనే సంసార భారమును సంతానశోకమును మీఁదఁబడి పురుషుఁ డాడుస్సాహహీనుఁ డయి యకాలవృద్ధుఁడు కావలసివచ్చును. ఇంగ్లీషువిద్య నేండ్లు మీఱిన తరువాతనే యారంభించినను పెండ్లిని మాత్రము గోచి పెట్టుకోని యీడుననే చేసెదు నా చిన్నతనములో నా సహపాఠి యొకఁడు ప్రవేశ పరీక్షతరగతికి వచ్చునప్పటి కాతని కుమారుఁడును మా పాఠశాలలోని క్రింది తరగతిలోఁ జదువ నారంభించెను. అది చూచి యాతనిని తోడి విద్యార్థులందఱును పరిహసింపఁ జొచ్చినందున సిగ్గుచేత నతఁడు పరీక్షయందుఁ గృతార్థుఁడు కాకయే పాఠశాలను విడిచి తనపురోభి వృద్ధికి భంగము తెచ్చుకోవలసినవాఁ డయ్యెను. విద్యకు వినాశకర మయిన దగుటచేతను, అనేకానర్థములకు మూలమయిన దగుట చేతను, వివేకు లందఱును బాల్యవివాహములను సాధ్యమైనవఱకు నిరుత్సాహ పఱుపవలెను.

ఇప్పుడు నిర్ధారణీయమైన మఱియొక యంశము కన్యాశుల్క మును వరవిక్రయమును మాన్పఁ బ్రయత్నింపవలె ననుట. ఈ కన్యా శుల్కము బాల్యవివాహవిషవృక్షమువలనఁ గలిగెడు దుష్ఫలములలోఁ బ్రధాన మయినదని చెప్పవచ్చును. కన్యాశుల్కరూపమయిన నరమాంసవిక్రయము క్రూరకిరాతుఁడు చేయు గోమాంసవిక్రయ మునకన్నను ఘోరతర మయిన దని చెప్పవచ్చును. కటికివాఁడు

చేయు మాంసవిక్రయములో చంపఁబడిన జంతువు బాధ యా క్షణము లోనే యంతము నొందును; ఈ నరమాంసవిక్రయములో బాధ యావజ్జీవము నుండును. పొట్టకయి తాను బెంచిన కోడిపెట్ట మెడను నలిపి చంపెడు దయావిహీనునికంటెను నిర్దయుఁడయి కన్యాశుల్క మును గ్రహించెడు నరపశువు తాను కని పెంచిన ముద్దుపట్టిని గర్భ దరిద్రునకో రోగపీడితునకో పండ్లూడిన ముదిపెండ్లికొడుకునకో బ్రతికి యున్నంతవఱకును బాధపడునట్లుగా వివాహవ్యాజమున బలిపెట్టు చున్నాఁడు. కడుపునఁ బుట్టిన కన్యలను బాధలపాలుచేయఁ బిత్రురూ పమున నవతరించిన యీ కలియుగరాక్షసులను జాతినుండి బహిష్కరిం చుచు వచ్చిననఁగాని యీ యనర్థము కొంతవఱకైనను తొలఁగదు. దీనిని బూర్ణముగా రూపుమాపవలె నన్నపక్షమున బాల్యవివాహములను మాని యుక్తవయస్సు వచ్చిన తరువాత వరులను వరించెడు స్వాతంత్ర్య మును వధువుల కియ్యవలెను. స్వయంవరముగల యితరదేశములలో మాత్రము వృద్ధులు వయస్సులోనున్న కన్నెలను బెండ్లియాడుచుండ లేదాయని కొందఱడుగవచ్చును. బొత్తిగా లేదని నేను చెప్పఁజాలనుగాని కన్య యిష్టపడి వరించుటచే నందు దోషమేదియు లేదు. ఒకఁడు తాను బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేసినప్పుడు మంచిదయిన పనినే, యితరులు వాని చేత బలవంతముగాఁ జేయించినప్పు డది పాపకార్య మగును. దానము చేయుట సత్కార్యమని యెల్లవారు నెఱుఁగుదురు. ఒకఁడు క్షుద్బాధి తునినో రోగపీడితునినో చూచినప్పుడు మనస్సు కరఁగినవాఁడయి తన వ్రేలి నున్న యుంగరమునో చెవినున్న పోగులనో తీసి వాని కిచ్చిన యెడల దాపున నున్నవారందఱును సత్కార్యము చేసెనని యా దాతను మెచ్చుకొందురు. అట్లుతఁడు బుద్ధిపూర్వకముగా దానము చేయకున్నప్పుడు దాపుననున్నవారిలో బలవంతులయిన యిద్దఱు

దర్యాలురు తల బద్దలుకొట్టెదమని బెదరించియో మీఁదఁబడి యూడఁ బెరికియో యా యుంగరమునుగాని పోగులనుగాని యా బీదకో రోగికో యిప్పించినను దానిని దాపుననున్నవారు తొల్లిటివలెఁ బుణ్యకార్య మని మెచ్చుకొనక యా పనికి దారిదోపిడియనియు దొంగతనమనియు పేరులుపెట్టి పాపకార్యమునుగా పరిగణించి దూషింతురు. ఈ విధము గానే వితంతుకాంత కాంతునిపయినిగల ప్రేమాతిశయముచేతఁ బున ర్వివాహము నొల్లక బ్రహ్మచర్యమునకుఁ బూనినచో నా పని శ్లాఘ్య మగును; ఆ పనినే యితరులు నిర్బంధపఱచి చేయించినచో దూష్య మగును. వితంతువు లందఱును బునర్వివాహము చేసికొనుట విధి కాక పోయినను వివాహము చేసికో నిచ్ఛగలవారి కనుజ్ఞ నిచ్చుట మాత్రము మనకుఁ గర్తవ్యము. మూడేండ్లప్పుడు ముండమోసిన దానినిగూడ మరలఁ బెండ్లి యాడఁగూడదని నిర్బంధపఱచు చుండుటచేతను, ముగ్గురు భార్యలను మ్రింగి ముదిసిన వగ్గును సహితము ముప్పనఁ బెండ్లి యాడ నంగీకరించు చుండుటచేతను, భార్యలు కావలసిన పురుషుల సంఖ్య యెక్కువగుటయు భార్యలు కాఁజాలిన బాలికల సంఖ్య తక్కు వగుటయు సంభవించి కన్యాశుల్కమున కవకాశము కలుగుచున్నది. కన్యాశుల్కమువలెనే వరదక్షిణయని పేరుపెట్టి మనలోని చదువుకొన్న వారు కన్యల సంరక్షకులవలన బేరమాడి బలవంతముగాఁ బుచ్చుకొనెడి వరశుల్కమును దూష్యమైన దగుటకు సందేహము లేదు. బాల్య వివాహములను మాన్పి వితంతువివాహములను నెలకొల్పి స్త్రీవిద్యను వ్యాపింపఁ జేసినచో వరశుల్క కన్యాశుల్క రూపములయిన యీ రెండు దురాచారములును నామమాత్రావశిష్టములు కావచ్చును.

వివాహాదులయిన వేడుకలయందు భోగముమేళములఁ బెట్టుట దూష్యమన్న విషయము తరువాత నిర్ధారణము చేయవలసినది. నృత్త గీతాదు లాదరణీయములు కావని చెప్పువారు లోకములో నెవ్వరు

నుండరు. కఠినచిత్తుల హృదయములను సహితము కరఁగించి యానంద వార్ధిని దేల్చి భక్తికిని సత్కార్యాచరణమునకును బురికొల్పుటలో గానరసమునకున్న శక్తి మఱిదేనికిని లేదు. అటువంటి సంగీతము మన దేశమునం దభాగ్యవశముచేత వ్యభిచారమే కులవృత్తిగాఁగల వేశ్యల పాలఁ బడుటచే సర్వజనశ్లాఘాపాత్రమైన గానవిద్య దూషణమునకుఁ బాత్రమయి శ్మశానకుసుమమువలె వర్జనీయమైనది. గృహమును భూతలస్వర్గమునుగాఁ జేసెడు నృత్యగానవిద్యలు కులకాంత లభ్య సించుట యిప్పుడు తప్పయినది. కాసునకయి తమ కాయములను కుష్ఠ రోగికయినను విక్రయించెడు పడుపువడఁతుల పాలఁబడఁబట్టికదా యీ దేశమునందు సంగీతమున కట్టిదురవస్థ పట్టినది! అది యటుండనిండు. వివాహసమయములయందు భోగముమేళముల మూలమున నయ్యెడు దుర్వ్యయముమాట యటుండఁగా రత్నములు చెక్కిన సంకెలలవలె సమస్తాభరణములను ధరించుకొని దీపములవెలుతురున తళుక్కుమన్న ప్పుడు మనస్సులు చలించి పెండ్లికొమారుఁడు మొదలుగా ననేక యౌవనపురుషులు కొన్నిసమయములయందు వేశ్యలకు దాసులయి తమధనమును యౌవనమును మన్మథాగ్ని కాహుతి చేయుచున్నారు. వేశ్యలయిండ్లను వెదకుకొని వ్యభిచారమునిమిత్తమయి పోవువా రెక్కడనో నీతిమాలినవారు కొందతే యుందురు. వేశ్యలలోఁ బలు వురు పగలు కంటఁ బడినపక్షమున చింపితలలతోను వికృతవిగ్రహ ములతోను మర్కటములవలె రాత్రి కలలోఁ గనఁబడు స్థితియందే యుందురు. అట్టివారు వన్నెలు చిన్నెలు ధరించివచ్చి కప్పుగొంతు పాములవలెఁ బాటలు పాడుచు మన గృహములలోనే ప్రవేశించినప్పుడు సాన్నిధ్యప్రభావముచేత ననేక సాధుపురుషులకు సహిత మామేఁకవన్నె పులులవాతఁ బడుట కవకాశము కలుగునుగాన నీతిపరులయినవా రందఱును మణిభూషితఫణులనువలె వేశ్యలను గృహము చొరనీక

దూరముగా తెలుపవలెను. వధువులకుఁ బాతివ్రత్యము నేర్పఁదగిన వివాహములవంటి పవిత్రసమయములందుఁ బాతివ్రత్యకల్పలతకు వేరుపురుగులై యపవిత్రలయిన పడుపుపడఁతుల నింటికి రప్పించి వారిచేత వ్యభిచారోద్దీపకములైన శృంగారగీతములను పాడించుట యెంత హేయకృత్యము? మానవంతుఁడు తనవారు మఱియే యప రాధమును జేసినను సహింపఁగలుగును గాని వ్యభిచరించినప్పుడు మాత్రము చేసికొన్న భార్యనయినను కన్న కూఁతునయినను తోఁడ బుట్టిన కోమలినైనను విటపురుషసహితముగాఁ జంపఁజూడక మానఁడు గదా? లోకములో జరగెడు హత్యలలో సగము వ్యభిచార మూలమున జరుగుచున్నవి. అట్టి హేయాతిహేయమైన వ్యభిచార మును కులవృత్తిగాఁ గైకొన్న దూష్యులాండ్రను డబ్బిచ్చి పిలిపించి యెవ్వరును దమ గృహములను దూష్యములనుగాఁ జేసికొనకుందురుగాక! ఈశ్వరసృష్టిలో పాపమెప్పుడును స్థిరముగా వర్ధిల్లదు. సద్వంశజ లయిన బాలవితంతువులు గన్నబిడ్డలును బీదలమ్ముకొను బిడ్డలును భోగ కాంతల పాలఁ బడకుండిన పక్షమున సంతానహీనతచే మనదేశములో వేశ్యాకుల మీపాటి కెంతకాలముక్రిందటనో నశించియే యుండును.

ఇప్పుడు నిర్ధారణముచేయ నేర్పఱుచుకొన్న మఱియొక విష యము సామాన్యముగా నిప్పటి మతాచార్యులును ముఖ్యముగా నీ ప్రాంతమందలి శంకరాచార్యులును స్వకృత్యమును మఱచి, శిష్యు లను బాధించి విత్తార్జనము చేయుచుండుటయు, పాదపూజలు సమ ర్పింపనివారికి బహిష్కారపత్రికలు పంపుచుండుటయు ననుచితమని మన యసంతృప్తిని దెలుపుటయయి యున్నది. మతమును, నీతిని వ్యా పింపఁజేయుచు, నీతిబాహ్యులయిన వారిని శిక్షించుచు, స్వకృత్య మును నిర్వహించు చున్నంతవఱకు మతాచార్యులుండుట యావశ్యక మనుట నిర్వివాదాంశము. పీఠాధిపతులు కేవల శిష్యవిత్తాపహారులు

గాక హృత్తాపహారులుగా నున్నంతవఱకు వారిని గౌరవించుటయు భక్తిపూర్వకముగా శక్తికొలఁదిని వారిని ధనాదులతో సత్కరించుటయు మనకు ధర్మమే. అయిన పీఠాధిపతులు తమ ధర్మమును విస్మరించి లోకమున కేవిధమునను ప్రయోజనపడక ప్రజాపీడాకరులుగా నున్నప్పుడు మాత్రము మనము వారియాజ్ఞలను మన్నింపవలసిన పనిలేదు. అక్రమములయిన వారియాజ్ఞలను సంక్షోభవించి ధిక్కరించి జనులమీఁద నిరంకుశాధికారము చెల్లించుచుండుటయే తమ పనియని దుర్భ్రమగొని యున్న యాచార్యపురుషుల కన్నులఁదెఱచి వారిని స్వకృత్యమునకుఁ దింపుట, లోకోపకారము బరమధర్మమును నగును. సన్యాసు లైహికసుఖపరిత్యాగముచేసి కేవల పారమార్థిక చింతతో బ్రహ్మానుసంధానము చేయుచు శిష్యులకు ముక్తిమార్గోపదేశము చేయుచుఁ గాలము గడపవలసినవారు. పూర్వకాలమునందాదిశంకరులు మొదలయినవారు పాదచారులయి సేతువు మొదలుకొని హిమాచలమువఱకును దేశసంచారము చేసి భరతఖండమునందు మతవ్యాపనము చేయుచు వచ్చిరి. విద్యారణ్యులని నామాంతరము వహించిన మాధవాచార్యులవారు బుక్కరాజునకు మంత్రిగా నుండి శంకరాచార్యపీఠమునకు వచ్చిన తరువాత పీఠాధిపతు లయిన సన్యాసుల కిప్పటి వైభవము లారంభమయినట్టు కనుపట్టుచున్నవి. అయినను వెనుకటి పీఠాధిపతులు వైభవయుక్తులయినను స్వకృత్యమునుపేక్షచేయక లోకోపకారులయి జనుల సత్కారమునకును గౌరవమునకును యోగ్యులగుచుండిరి. ఇఁక నిప్పటి యతులో స్వప్నావస్థయందయిన స్వకృత్యమును దలపెట్టక పెండ్లికూతుఁరు లేకపోయినను క్రొత్తపెండ్లికొడుకులవలె వాద్యములతోను గజాశ్వాదులతోను పెండ్లిపల్లకులలో నెక్కి యూరేగుచుఁ దమవైభవమును గాపాడు నిమిత్తమే జనులు సృజింపఁబడినారని భావించుచు తత్త్వవిచారమన్న

మాట యెఱుఁగక భోగపరాయణులయి యథేచ్ఛావిహారులగుచు న్నారు. శిష్యుల కుపదేశించుటకు మొదల మతమన్న వారికే తెలియదు. వారికిఁ దెలిసినదెల్ల జనులను నిర్బంధించి గురుదక్షిణలు గైకొనుటయు భక్ష్యములతో షడ్రసోపేతముగా భిక్షలు చేయుటయు మాత్రమే. ఈ విషయమున మనలో వాడుకగానున్న యొకకథ నాకు స్మరణకు వచ్చుచున్నది. ఒక స్వాముల వారొక గృహస్థుని యింటికి భిక్షకు విజయం చేసెనఁట! ఆయతీశ్వరునకు భిక్షామిషమునఁ బంచభక్ష్యపరమాన్నభుక్తి యొక్కటియే ముక్తివిచారమన్న సత్యము నెఱుఁగజాలక ముద్దరాలయిన యాయింటి యిల్లాలు భిక్షానంతరమున స్వాములవారివద్దకు వచ్చి వేదాంతగ్రంథపారాయణము చేసి కొందురేమోయన్న భ్రమచేత "స్వామీ! భగవద్గీతలు తెత్తునా?" యని యడిగెనఁట! భక్ష్యభక్షణచింత తప్ప వేఱుచింత లేని యా యతీంద్రుఁడు మిన్నువంకఁజూచి కొంతసేపాలోచించి యా పేరుగల భక్ష్యములను దాను మున్నెన్నఁడును దిన్నట్టు స్మరణకు రాకపోయినను భగవద్గీత లనునవి యేవో యపూర్వభక్ష్యము లయియుండునని భావించి కడుపు నిమురుకొనుచు "అమ్మా! కడుపు నిండుగా నున్నది. ఇప్పుడు పుచ్చుకోలేను. కొంతసేపు తాళి తీసికొనివచ్చిన పక్షమున భక్షించెదను" అని యుత్తరము చెప్పెనఁట. గృహయజమానురాలాయన భోజనపాండిత్యమునకు సంతోషించి మాఱుమాటాడక లోపలికిఁ బోయెనఁట! ఇది యతిశయోక్తియే యైనను, ఇప్పటి పీఠాధికారుల పాండిత్యప్రకర్షమునుబట్టి విచారింపఁగా నిందును గొంత సత్యమున్నదని తోఁచకపోదు. ఇటువంటి యనేక దురాచారముల కాలవాలమగుటచేతనే పూర్వకాలమునందు మనదేశమునందు సన్న్యాసము నిషేధింపఁబడినది. పూర్వకాలమునందు సంస్కృతభాషలో రచియింపఁబడిన ప్రహసనములలో సన్న్యాసుల వ్యభిచారాదులు బహు

విధముల వర్ణింపఁబడి పరిహసింపఁబడినవి. నిషేధింపఁబడిన సన్న్యాసమును శంకరాచార్యులవారు మరల నుద్ధరించి యీ దేశమున వ్యాపింపఁజేసిరి. ఇప్పటి స్వాములవార లెట్లున్నారో కొంతవఱకు మన యిక్కడి శంకరాచార్యులను బట్టియే తెలిసికోవచ్చును. ఈయన ధనార్జనమే పరమార్థముగా భావించుకొని తన శిష్యులైనవారిని కాని వారినిగూడ ధనము సమర్పింపుఁడని బాధించుచు నడిగినంత మొ మియ్యలేనివారికి బహిరంగముగా బహిష్కారపత్రికలను బంపుచున్నారు. కలివుకాలములో నిట్లు నిర్బంధపఱిచి ధనము లాగఁ జూచుట దారులఁ గొట్టుటకంటె శ్రేష్ఠమయిన పనియని నే ననుకోను. మతాచార్యులవలని యిటువంటి దౌర్జన్యములను వారింపఁజూచుట దేశాభిమానుల కందఱకును గర్తవ్యము.

ఇఁకను నేఁడు మనము విచారింప నేర్పఱుచుకొన్న విషయ మింకొకటి మాత్రమే మిగిలియున్నది. ఇప్పుడు పేర్కొనఁబడిన విషయములలోను, ఇట్టివే మఱికొన్ని విషయములలోను, సంస్కారము జరుగుట సంఘముయొక్క యభివృద్ధి కావశ్యకమని విద్యావివేకములు గలవారు దృఢముగా నమ్ముచున్నారు. ఆచారమునే దేవతనుగా నమ్మి కొలుచు పామరులును పూర్వదురాచారములవలననే లాభము ననుభవింపమరగిన స్వప్రయోజనపరులును సంస్కారమునకుఁ బ్రతికూలురుగా నున్నారు. ఇట్టి సమయమునందు సంఘములో నిట్టి మార్పులు చేయుట యెట్లు సాధ్యమగును ? పామరులకు సంస్కారమువలనఁ గలుగు లాభములను దెలిపియు మొట్టమొదట నూతన మార్గములను తాము త్రొక్కి చూపియు సంఘాభివృద్ధికయి పాటుపడెడు దేశాభిమానులు కొందఱ తేర్పడినఁగాని యీ మహాకార్యము సాధ్యము కాదు. కాఁబట్టి యట్టిపనికయి యందందు సంస్కారసంఘము లేర్పడుట యావశ్యకము. ఇప్పుడీ సభవారు రాజమహేంద్రవరము

నందు మండలసంఘసంస్కారసమాజమొకటి స్థాపింపఁబడి యేలూరు, కాకినాడ మొదలయిన ప్రధానస్థలములయం దెల్లను దానికి శాఖ లేర్పఱుపఁబడవలయునని నిర్ధారణ చేయవలసియున్నది. ఇది మిక్కిలి శ్లాఘ్యమైన పని. పలువు రేకీభవించి పూనికతో బనిచేసినంగాని యేవిషయములోను కార్యసాఫల్యము కాదు. "సంఘే శక్తిః కలౌ యుగే" యన్న యార్యోక్తి యెల్లవారును పలుమాఱు వినుచున్నదే. ఒక్క యీ కలియుగమునందు మాత్రమే కాక సమస్తయుగముల యందును సమస్తదేశములయందును గూడ సంఘీభవించి చేసిన పని లోనే యత్యద్భుతశక్తి యుండుననుటకు సందేహము లేదు. విద్యార్థులు సంఘములుగాఁ జేరి యైకమత్యముతోఁ బనిచేసిన పక్షమున నత్యల్పకాలములోనే బహుసంస్కారములను జేసి దేశమున కమిత లాభములను గలిగింపవచ్చును. ఇప్పుడేర్పడు సమాజములవారు చేయ వలసిన పను లేవియని కొంద ఱడుగవచ్చును. వారు సంస్కారవిష యమున సులభశైలిని దేశభాషలలో పుస్తకములను పత్రికలను వ్రాసి ప్రచురించి యల్పక్రయమునకో ధర్మార్థముగానో సర్వజనుల కును పంచిపెట్టుచుండవలయును; తమ కవకాశము గలిగినప్పు డెల్లను గ్రామములకుఁ బోయి సభలుచేసి యుపన్యాసములను ప్రసం గములను జేయుచుండవలయును. వారపత్రికనో పక్షపత్రికనో మాస పత్రికనో యొకదానిని బ్రకటించుచు నందు సంస్కారవిషయమున గల సాధకబాధకములను బలుమాఱు చర్చించుచుఁ బూర్వపక్షులు చేసెడి యాక్షేపణములకు సమాధానము లిచ్చుచుండవలయును; ఇతరస్థలములయం దిట్టి పనికయి యేర్పడియున్న సమాజములతో నుత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపుచు వారి మంచిపద్ధతుల నవలంబించు చుండవలయును. సంఘమువలన బహుప్రయోజనములు గలుగు ననుట కిప్పు డిక్కడ సమావేశమయి యున్న యీ మహాసంఘమే నిదర్శనము. సాంఘికసంస్కారము జరగక రాజ్యాంగసంస్కారము

వలని లాభములను మనము పూర్ణముగా ననుభవింపఁజాలమని మొదలనే చెప్పియున్నానుగదా ? దొరతనమువారు భూములమీఁది నెకరమున కొక రూపాయి తగ్గించినను, ఒక్క పెండ్లిలో భూరిసంభావన లిచ్చుటకో బ్రాహ్మణసంతర్పణములు చేయుటకో వేశ్యల నాడించుటకో యీ మాన్యములను తెగనమ్ముచున్నప్పుడు దానివలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును ? ప్రభుత్వమువారు పారిశుద్ధ్యవిచారణసంఘాదికములలో సభికుల నేర్పఱుచుకొను స్వాతంత్ర్యము మనకిచ్చినను, వచ్చినవారు పాక్షికబుద్ధిని వహించి సర్వసమభావములేక శాఖాభేదములను బట్టి స్వశాఖేతరులను ద్వేషించుచు వచ్చినపక్షమునఁ బ్రజల కేమిక్షేమము కలుగును ? కాఁబట్టి రాజ్యాంగసంస్కారములతోఁగూడ సాంఘిక సంస్కారములు కూడ జరిగి తీఱవలెను. రాజ్యాంగసభకు వచ్చినంతమంది యించుమించుగా నీసంఘసంస్కారసభకును విచ్చేయుట చూడఁగా మనదేశముయొక్క పురోభివృద్ధికి మంచిదినములు వచ్చినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. నేఁటి సభయందు దేశాభివృద్ధిసూచకమయిన యింకొక విశేషముకూడఁ గనఁబడుచున్నది. ఈ వఱకెప్పుడును మనప్రాంతములయం దుపన్యాసములు వినుటకయి స్త్రీలు వచ్చిన ట్లింతగాఁ గనఁబడదు. సాహసముచేసి తమభార్యలను బంధుస్త్రీలను సభకుఁ బంపిన మహాపురుషులును, విద్యాగంధములేని పామరస్త్రీల దూషణోక్తులను సరకుగొనక సభకు విచ్చేసిన కాంతారత్నములును మిక్కిలి కొనియాడఁ దగియున్నారు. సంఘసంస్కారములోఁ పురుషులకు స్త్రీలు తోడ్పడినఁగాని శీఘ్రముగా కార్యసాఫల్యము కాదు. ఇఁక ముందు సభలకింతకంటె నధికసంఖ్యగల స్త్రీలువచ్చి యుపన్యాసాదులు విని యానందింతురుగాక ! ఈ సభవారు నాకుఁ జేసిన గౌరవమునకయి యింకొకసారి నాకృతజ్ఞతను దెలిపి పునరభివందనముల నర్పించుచున్నాను.

6. అభాగ్యోపాఖ్యానము
7. పథికవిలాసము
8. జాన్‌గిల్పిన్
9. నీతిదీపిక

స్త్రీలకుపయోగించు కథలు

యిదవ సంపుటము.

1. సత్యవతీ చరిత్ర
2. చంద్రమతీ చరిత్ర
3. సత్యసంజీవిని
4. చమత్కార రత్నావళి
5. సతీమణి విజయము
6. సుమిత్ర చరిత్రము
7. రఘుదేవరాజీయము
8. కురంగేశ్వరవర్తక చరిత్రము
9. కళావతీ పరిణయము
10. గయ్యాళిని సాధుచేయుట
11. చిత్రకేతు చరిత్రము
12. దానకేసరీ విలాసము
13. వైదర్భీవిలాసము
14. భానుమతీ కళ్యాణము
15. రసికజనమనోభిరామము
16. ధర్మకవచోపాఖ్యానము
17. కుమారద్వయవిలాసము
18. పద్మినీప్రభాకరము
19. మాలతీమధుకరము

స్త్రీలకుపయోగించు పుస్తకములు

ఆఱవ సంపుటము.

1. శ్రీవిక్టోరియా మహారాజ్ఞి చరిత్రము
2. సతీహితబోధిని
3. పత్నీహితబోధిని
4. స్త్రీ నీతిదీపిక
5 సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము
6. మాతృపూజ-పితృపూజ
7. నీతికథామంజరి ప్ర॥ భాగము
8. డిటో ద్వి॥ భాగము
9. దేహారోగ్యధర్మబోధిని

ఉపన్యాసములు

ఏడవ సంపుటము.

1. జన్మాంతరము
2. అతిబాల్య వివాహము
3. విగ్రహారాధనము
4. ఈశ్వరదత్త పుస్తకములు
5. ఈశ్వరోపాసనము
6. ప్రార్థన
7. మానుషధర్మము
8 విద్యార్థికుల ధర్మములు
9. మనుష్యజీవితముయొక్క పరమార్థము
10. వైరాగ్యము
11. విద్యాధురీణుల యర్థాకృత్యములు

పుస్తకములు వలయువారు:—

కార్యదర్శి, హితకారిణీ సమాజము, రాజమహేంద్రవరము

అని వ్రాసిన బడయగలరు.

ఏడవ సంపుటము (contd)

12. వర్ణము
13. హిందూమతములు
14. స్వయంకృషి
15. సకాయకష్టకర్మలు
16. వేశ్యాకాంతల యుప॥
17. ఐకమత్యము
18. దానములు
19. స్త్రీ పునర్వివాహ చరిత్ర
20. స్త్రీ పునర్వివాహవిషయకోపన్యాసం
21. స్త్రీ పునర్వివాహ విషయక ప్రథమ విజ్ఞాపనము
22. స్త్రీ పునర్వివాహ విషయక ద్వితీయ విజ్ఞాపనము
23. స్త్రీ పునర్వివాహశాస్త్ర సంగ్రహము
24. స్త్రీ పునర్వివాహ భూతవర్తమానస్థితులు

ఉపన్యాసములు-జీవచరిత్రలు

ఎనిమిదవ సంపుటము.

1. దేశీయమహాసభ, దాని యుద్దేశము
2. శంకరాచార్యులు
3. బసవరాజు గవర్రాజుగారి జీవిత చరిత్రము
4. జీసస్ చరిత్రము
5. స్వదేశసంస్థాన చరిత్రాదులు
6. విగ్రహతంత్ర విమర్శనము
7. ఉపన్యాసమంజరి
8. వివేకవర్ధని మొదటి భాగము
9. .. రెండవ భాగము
10 .. మూడవ భాగము

సాహిత్య గ్రంథములు

తొమ్మిదవ సంపుటము.

1. సంగ్రహవ్యాకరణము
2 కావ్యసంగ్రహము
3. అలంకారసంగ్రహము
4. నీతిచంద్రిక-విగ్రహము
5 నీతిచంద్రిక-సంధి
6. తర్కసంగ్రహము
7. సత్యవాదిని
8 ఉత్తమస్త్రీ చరిత్రములు

ఆంధ్రకవుల చరిత్రలు

పదియవ సంపుటము.

పూర్వకాలపు కవులు 1 వ భాగము

పదకొండవ సంపుటము.

మధ్యకాలపు కవులు 2 వ భాగము
అధునిక కవులు 3 వ భాగము

స్వీయ చరిత్రము

పండ్రెండవ సంపుటము.

1, 2 భాగములు కలసి

కార్యదర్శి, హితకారిణీ సమాజము,

రాజమహేంద్రవరము.

అని వ్రాసిన బడయగలరు.

అవంతీ ప్రెస్, రాజమండ్రి.